

ע"פ 4190/13 - עידו סמואל נגד מדינת ישראל

בבית המשפט העליון בשבתו כבית משפט לערעורים פלייליים

ע"פ 4190/13

לפני: כבוד השופט ס' ג'ובראן
כבוד השופט י' עמית
כבוד השופטת ד' ברק-ארז

המערער: עידו סמואל

נ ג ד

המשיבה: מדינת ישראל

ערעור על הכרעת הדין וגזר הדין של בית המשפט
המחוזי בתל אביב-יפו מיום 18.3.2014 ומיום
29.4.2013 בת"פ 53286-07-10 שניתנו על-ידי כבוד
השופטת י' אמסטרדם

תאריך הישיבה: י"ג באלול התשע"ד (8.9.2014)

בשם המערער: עו"ד ד"ר גיל עשת

בשם המשיבה: עו"ד אבי וסטרמן, עו"ד ניר ביטון

פסק-דין

1. באלו נסיבות יהוו דיווחים בלתי נכונים של מנהל השקעות ללקוחותיו וחריגה מהוראותיהם בסיס לאחריות פלילית, ובגדרן של אלו עבירות תוכר אחריות זו? כמו כן, ובהמשך לכך, מה צריך להיות עונשו של מי שהורשע בסדרה של עבירות גניבה, קבלת דבר במרמה ורישום כוזב במסמכי תאגיד, שגרמו לירידה לטמיון של כספי משקיעים תמימים? אלו היו השאלות המרכזיות שהתעוררו בערעור שבפנינו, לצד שאלות נוספות, ובהן שאלת השימוש בסמכותו של בית המשפט לתקן טעויות שנפלו בפסקי דינו.

רקע ועיקרי העובדות הרלוונטיות

2. נגד המערער ונגד נאשם נוסף, יוסי שובל (להלן: שובל) הוגש כתב אישום לבית המשפט המחוזי בתל אביב-יפו (ת"פ 53286-07-10, השופטת י' אמסטרדם) שבו יוחס להם ביצוע של מגוון עבירות כלכליות, לרבות קבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות (לפי סעיף 415 סיפא לחוק העונשין, התשל"ז-1977 (להלן: חוק העונשין)), גניבה בידי מורשה (לפי סעיף 393(2) לחוק העונשין) ורישום כוזב במסמכי תאגיד (לפי סעיף 423 לחוק העונשין). כתב האישום כלל 18 אישומים, שנסבו על שתי פרשות מרכזיות. אישומים 1-5 עוסקים בפרשה הנוגעת בעיקרה לחברת "ביברוקר בע"מ" (להלן: חברת ביברוקר או ביברוקר), אשר הוקמה על-ידי שובל והייתה בבעלותו. אישומים 6-18 עוסקים בפרשה הנוגעת בעיקרה לחברת "ברוקרטוב בע"מ" (להלן: חברת ברוקרטוב או ברוקרטוב). אישומים אלה מכוונים כלפי המערער בלבד. האירועים המתוארים במסגרת פרשת ברוקרטוב התרחשו מבחינה כרונולוגית לפני האירועים הנוגעים לפרשת ביברוקר ולכן אדרש אליהם תחילה, כפי שעשה גם בית המשפט המחוזי. להשלמת התמונה, אציין כי כתב האישום תוקן שלוש פעמים במהלך המשפט. מעתה ואילך אדרש אפוא רק לכתב האישום המתוקן שעל-בסיסו הורשע לבסוף המערער, והוא יכונה להלן: כתב האישום.

האישומים הנוגעים לפרשת ברוקרטוב

3. המערער עסק בהשקעות ובמסחר בשוק ההון. בין השנים 2004-2008 הוא ניהל את חברת ברוקרטוב, ובשנת 2007 הפך לבעלים הבלעדי שלה. במסגרת פעילותה של ברוקרטוב ניהל המערער מסגרת שכונתה "מכללה" ובה ניתנו הרצאות הנוגעות למסחר בשוק ההון. בנוסף, המערער הקים במסגרתה את קרנות הגידור "ש.מ.ר גידור" (להלן: קרן ש.מ.ר), "איי.אס (I.S) גידור" (להלן: קרן אי.אס) ו"בי-גידור" (להלן: קרן בי-גידור), אשר יכוננו ביחד להלן: קרנות הגידור. קרנות הגידור עומדות בלבה של פרשה זו.

4. לפי כתב האישום, המערער שכנע קבוצת אנשים, שחלקם אף למדו במסגרת "מכללת" ברוקרטוב (להלן: המשקיעים), להשקיע את כספם בקרנות הגידור באמצעות מצגי שווא וטענות כזב. את כספי ההשקעות, בסך מיליוני שקלים, הפקידו המשקיעים בחשבונות בנק שהוקמו לצורך ניהולן של קרנות הגידור וכן בחשבון בנק של חברת עידו פיננסים בע"מ אשר הייתה בבעלות המערער. כל כספי המשקיעים שהופקדו בחשבונות אלה, בסכום כולל של כששה מיליון שקל, הופסדו בסופו של דבר במסגרת השקעותיו של המערער. למרות זאת, בין השנים 2007-2008 העביר המערער למשקיעים דו"חות חודשיים שנחזו להיות דו"חות רשמיים של חברת ברוקרטוב והעידו על כך שכביכול

ההשקעה של כל אחד ואחד מהם נושאת תשואה רווחית. כשביקשו המשקיעים לפדות את ההשקעה ואת הרווחים שהניבה, הודיע המערער כי יעביר להם את הכסף תוך זמן קצר. לבסוף, ומשלא העביר למשקיעים את כספם, המערער מסר להם כי הוא הפסיד את כספי ההשקעה בקרנות הגידור.

5. כתב האישום ייחס למערער שלושה מצגים מרכזיים שנמסרו למשקיעים טרם השקעתם והתבררו כלא נכונים. ראשית, כי משרד רואי החשבון שטיינמץ-עמינח (להלן: שטיינמץ-עמינח) מנהל ומפקח על חשבונות בורקר טוב וקרנות הגידור, וכן כי שטיינמץ-עמינח ישמש כנאמן לקרנות ש.מ.ר ו-א.י.א.ס. בפועל. זאת, למרות שעל-פי האמור בכתב האישום, שטיינמץ-עמינח לא שימש נאמן לקרנות אלה; שנית, כי כספי המשקיעים ינוהלו בהתאם למנגנון של קטיעת הפסדים (Stop Loss) (להלן: סטופ-לוס) בשיעור של 20 אחוזים, כך שאם יירשמו הפסדים בגובה של 20 אחוזים בקרן מסוימת, יופסק בה המסחר; שלישית, כי בהסכמים שהועברו לחלק מהמשקיעים לא נכלל סעיף הדין בגביית עמלות, ולמרות זאת בפועל נגבו מהמשקיעים עמלות בגין פעולות של מכירת ורכישת אופציות.

6. בהמשך לחלק הכללי של כתב האישום, ועל-בסיס האמור בו, מפרטים אישומים 6-17 את דרך התנהלותו של המערער מול המשקיעים השונים, כך שכל אחד מאישומים אלה מוקדש למשקיע אחר (אישום 18 מייחס למערער עבירה של ביצוע איומים כלפי עד במשפט, עבירה שממנה הוא זוכה בסופו של דבר). בעיקרם של דברים, אישומים אלה מייחסים למערער דפוס פעולה דומה וביצוען של עבירות זהות. בנוסף למצגי השווא שפורטו לעיל ולרישום הכוזב בדו"חות, מצוין כי במקרים רבים הובטח למשקיעים כי כספם יושקע ב"השקעה סולידית", בעוד שבפועל, כך לפי האמור בחלק הכללי של כתב האישום, המערער "השקיע את הכסף באופציות מעו"ף שמהוות השקעות בסיכון גבוה". עוד עולה מכתב האישום כי בחלק מהמקרים הוסיפו המשקיעים כספים גם לאחר ההפקדה הראשונית בחשבונות, וזאת לרקעם של דיווחי הכוזב של המערער באשר להצלחה בהשקעות של הכספים שהפקידו קודם לכן. לבסוף, בחלק מהאישומים צוין כי המערער כלל לא השקיע כספים שקיבל, אלא עשה בהם שימוש לצרכיו הפרטיים.

7. לצורך המשך הדיון, בשים לב לדמיון בין האישומים, לא אפרט באופן נפרד את המעשים המיוחסים למערער בכל אישום ואישום במסגרת פרשת ברוקר טוב, אלא במקרים שבהם הדבר נדרש.

האישומים הנוגעים לפרשת ביברוקר

8. פרשת ביברוקר נוגעת, כאמור, הן למערער והן לשובל. היא התרחשה מבחינה כרונולוגית לאחר שהופסדו כל הכספים שהושקעו על-ידי המשקיעים בקרנות הגידור של חברת ברוקר טוב. לפי החלק הכללי של כתב האישום, בשנת 2009 הקים שובל את חברת ביברוקר ושימש כמנכ"ל החברה. תפקידו של המערער בחברה זו כלל, בין היתר, גיוס משקיעים והשקעת כספם בשוק ההון. המערער ושובל גייסו משקיעים אשר העבירו להם כספים בסך כולל של 1,235,000 שקל לצורך השקעתם בשוק ההון. המערער ושובל הבטיחו למשקיעים כי הכסף יושקע בשוק ההון באמצעות בתי ההשקעות "מיטב" ו"אקסלנס". בתקופה הרלוונטית העבירו המערער ושובל למשקיעים דו"חות תקופתיים כוזבים לפיהם כספי ההשקעות הניבו תשואה רווחית. בנוסף, המערער ושובל זקפו לטובת המשקיעים הפקדות בסכומים של אלפי שקלים בודדים בטענה כי אלה מהווים תשואה רווחית על השקעתם. על סמך מצגים אלה העבירו חלק מהמשקיעים כספים נוספים למערער ולשובל, משום שסברו כי כספם אכן מושקע ומניב תשואה. בפועל, המערער ושובל שלשלו את הכסף לכיסם הפרטי ועשו בו שימוש לניהול השוטף של ביברוקר, לניכיון שיקים ולשם תשלום לצדדים שלישיים.

9. בהמשך לחלק הכללי של כתב האישום, ועל-בסיס האמור בו, מפרטים אישומים 1-3 את האופן שבו גויסו הכספים מכל אחד מהמשקיעים, ואת השימוש שנעשה בכספים אלה. אישום 4 ייחס למערער ולשובל קבלה במרמה של הלוואה שניתנה לחברת ביברוקר על-ידי בצלאל רקובסקי (להלן: רקובסקי), וכן גניבה של הכספים שניתנו במסגרת הלוואה זו. אישום 5, אשר כוון כלפי המערער בלבד, ייחס לו מעשים דומים על רקע הלוואה שניתנה לחברת ביברוקר על-ידי שחר אלמליח (להלן: אלמליח).

10. גם בפרשת ביברוקר, לנוכח הדמיון בין האישומים, יובאו פרטיהם רק במידה הנדרשת, וזאת בהתייחס לפסק דינו של בית המשפט המחוזי בכל אחד מהם.

ההליך בבית המשפט המחוזי

11. כפי שצוין לעיל, מלכתחילה, כתב האישום הוגש נגד המערער ושובל, והמשפט בעניינם התנהל במסגרת אותו הליך. בהמשך, בתום פרשת התביעה, הוסכם בין המדינה לבין שובל על הסדר טיעון והוא הורשע באישומים שיוחסו לו. הסדר דומה לא הושג עם המערער, וכך התנהל בעניינו הליך מלא בבית המשפט המחוזי.

12. בגדרו של הסדר הטיעון שהושג עם שובל הודה האחרון בעובדותיו של כתב אישום מתוקן שהוגש נגדו באותו שלב. בכתב אישום זה חזרה בה התביעה מהטענה כי שובל קשר קשר עם המערער על מנת להונות משקיעים באמצעות הקמתה של חברת ביברוקר. כמו כן, נמחק מכתב אישום זה אישום 4, כמפורט להלן.

13. בהמשך לכך, שובל הורשע על פי הודאתו בעובדות כתב האישום המתוקן. ביום 9.10.2011, עוד בטרם ניתנה הכרעת הדין בעניינו של המערער, ניתן גזר הדין בעניינו של שובל, אשר כלל עונש של חמש שנות מאסר בפועל, ובנוסף לכך 18 חודשי מאסר על-תנאי, קנס בסך 15,000 שקל או 15 חודשי מאסר תמורתו, וכן תשלום פיצוי לשלושת המתלוננים באישומים 1-3 בפרשת ביברוקר (בסך 258,000 שקל לכל אחד). להשלמת התמונה יצוין כי ערעור שהגיש שובל לבית משפט זה על גזר הדין נדחה בעיקרו, בכפוף לביטול עונש המאסר שהוטל על שובל חלף הקנס אם לא ישלם אותו (ע"פ 8458/11 שובל נ' מדינת ישראל (11.9.2013) (להלן: עניין שובל)).

הכרעת דינו של המערער בבית המשפט המחוזי

14. ביום 18.3.2013 הרשיע בית המשפט המחוזי (השופטת י' אמסטרדם) את המערער. הרשעה זו התייחסה לעבירות שנעברו במסגרת שתי הפרשות שפורטו. עם זאת, כפי שיפורט להלן, המערער גם זוכה מחלק מן העבירות שיוחסו לו, ובעיקר מן העבירות שיוחסו לו כוונת מרמה מלכתחילה בהקמת חברת ברוקר טוב, להבדיל מאשר באופן התנהלותו במסגרתה בהמשך הדרך.

הכרעת הדין בפרשת ברוקר טוב

חלק כללי

15. ככלל, בית המשפט המחוזי הרשיע את המערער ברבות מן העבירות שיוחסו לו במסגרת כתב האישום בהתייחס לפרשת ברוקרטוב. עם זאת, הוא לא קיבל את ההנחה המשתקפת מכתב האישום ולפיה גיוס הכספים לקרנות הגידור ממשקיעים נעשה מלכתחילה למטרות מרמה ובאמצעות מצגי שווא. בית המשפט המחוזי קבע כי בשלב גיוס המשקיעים לקרנות הגידור, שהתבצע בשלהי שנת 2007 ובראשית שנת 2008, לא התגבשה אצל המערער כוונת מרמה. עם זאת, בית המשפט המחוזי קבע בהכרעת הדין כי בשלב מאוחר יותר התגבשה אצל המערער כוונה לרמות את משקיעיו, ובמסגרת כך ביצע את העבירות שבהן הוא הורשע.

16. בבוחנו את האישומים שיוחסו למערער במסגרת פרשת ברוקרטוב, בית המשפט המחוזי דן תחילה במצגי השווא שבאמצעותם, כך נטען, גייס המערער את המשקיעים לפי כתב האישום.

17. באשר לטענת מצג השווא בכל הנוגע למעורבות שטיינמץ-עמינח, בית המשפט המחוזי קבע כי אין תשתית ראייתית לכך שלמערער הייתה כוונת מרמה בעת שטען בפני המשקיעים כי שטיינמץ-עמינח יהיו הנאמנים של קרנות הגידור. בית המשפט המחוזי עמד על כך שבעת גיוס הכספים אכן היה צפי כי שטיינמץ-עמינח ימלאו תפקיד זה, אולם בסופו של דבר ההתקשרות בין משרד רואי החשבון לבין ברוקרטוב הופסקה עקב פרסומו של תחקיר בעניינו של המערער בתוכנית "שומר מסך" בחודש פברואר 2008, תחקיר שהציג את המערער באור שלילי.

18. גם באשר לטענות בנושא העמלות קבע בית המשפט המחוזי כי לא גובש בסיס ראייתי לכך שהייתה כוונת מרמה מצד המערער.

19. לעומת זאת, בית המשפט המחוזי התרשם, שאכן הובטח למשקיעים כי יופעל בקרנות הגידור או בחלק מהן מנגנון סטופ-לוס כמפורט בכתב האישום, כך שאם וכאשר יירשמו הפסדים של 20 אחוזים בהשקעותיהם יופסק המסחר. בית המשפט המחוזי סבר כי העובדה שהמשקיעים חתמו על חוזים אשר בהם צוין כי הם מודעים לאפשרות שיפסידו את כל כספי השקעותיהם אינה שוללת את המסקנה שהמערער הציג למשקיעים מצגי שווא בעניין זה.

זיכוי "רוחבי" מעבירות של קבלת דבר במרמה בשלב קבלת הכספים

20. חרף קביעותיו האמורות בעניין מנגנון הסטופ-לוס, בית המשפט המחוזי קבע כי לא ניתן להרשיע את המערער בעבירות של קבלת דבר במרמה בשלב של קבלת כספי ההשקעה. בית המשפט המחוזי עמד על כך שבעת גיוס הכספים המערער היה בטוח בעצמו ומשוכנע כי כלל לא יגיע להפסד של 20 אחוז מכספי ההשקעות.

הרשעה "רוחבית" בעבירות של רישום כוזב במסמכי תאגיד

21. בעיקרו של דבר, בית המשפט המחוזי קבע כי פעולות המרמה של המערער החלו בשלב מאוחר יותר - בעת שהחל במשלוח הדו"חות הכוזבים למשקיעים.

22. בית המשפט המחוזי הצביע על כך שאין מחלוקת על כך שהמערער שלח דו"חות כוזבים למשקיעים בכל אחת משלוש הקרנות - החל בשלהי שנת 2007 ובמהלך שנת 2008. במסגרת כך, נקבע כי המערער רשם בחלק מההשקעות הפסדים בגובה עשרות אחוזים, וזמן קצר לאחר מכן שלח למשקיעים הרלוונטיים דו"חות שמהם עלה כביכול כי השקעותיהם רשמו תשואה חיובית.

23. מאחר שלא הייתה מחלוקת באשר לכך שהתקיים במערער היסוד העובדתי הנחוץ לצורך התגבשות העבירה של רישום כוזב במסמכי תאגיד, בית המשפט המחוזי נדרש לטענת המערער לפיה לא התקיים אצלו היסוד הנפשי של כוונה לרמות הנחוץ לצורך הרשעתו בעבירה זו. בית המשפט המחוזי דחה את הטענה, בקובעו כי במשלוח הדו"חות הכוזבים ביקש המערער למנוע ממשקיעי קרנות הגידור למשוך את יתרת הכספים שנותרה בחשבונות שהוקמו לצורך ההשקעות. במסגרת כך, בית המשפט המחוזי דחה את טענתו של המערער כי כל הכספים הופסדו "בבת אחת", ועל כן לא הייתה למשקיעים הזדמנות לפעול להפסקת המסחר בהשקעותיהם. בית המשפט המחוזי קבע בעניין זה כי בכל אחת מן הקרנות נותרה יתרת כספים כאשר המערער שלח למשקיעים את הדו"חות הכוזבים. על כן, בית המשפט המחוזי הרשיע באופן "רוחבי" את המערער בעבירות של רישום כוזב במסמכי תאגיד במסגרת אישומים 6, 8-10 ו-13-17.

הרשעה "רוחבית" בעבירות של גניבה בידי מורשה ביחס ל-45 אחוז מן הכספים בקרן בי-גידור

24. הרשעתו של המערער בעבירות של גניבה בידי מורשה בפרשת ברוקרטוב נסבה בעיקרה על 45 אחוזים מכספי המשקיעים בקרן בי-גידור - בשל האופן שבו פעל המערער בכספים אלה, שנותרו בקרן, לאחר שעוד קודם לכן הופסדו 55 אחוזים מהם בשל פעולות קודמות שבוצעו בה - במהלך חודש אפריל 2008. בית המשפט המחוזי קבע כי המערער נהג בכספים אלה במתכונת שניתן לדמותה להימור, וכי עשה כן בניגוד לתנאים שהוסכמו בינו לבין המשקיעים. בהקשר זה נקבע ביחס לחלק מהאישומים כי חרף ההבהרה למשקיעים שייעשה שימוש בכספים בהשקעה "סולידית" במסגרת קרן זו, בפועל שינה המערער את אסטרטגיית ההשקעה שנקטה בה, מבלי לדווח על כך למשקיעים, והשקיע את הכספים במתכונת שאופיינה בסיכון גבוה יחסית. כמו כן, נקבע כי המערער פעל בניגוד למנגנון הסטופ-לוס שעליו סיכם עם המשקיעים.

25. על סמך האמור לעיל, בית המשפט המחוזי הרשיע את המערער באופן "רוחבי" בעבירות של גניבה בידי מורשה ביחס ל-45 אחוז מהכספים שהשקיע כל אחד ממשקיעי קרן בי-גידור, באישומים 6-7 ו-9-12.

הרשעות המבוססות על דיון במערכות היחסים עם המשקיעים בפרשת ברוקרטוב

26. בנוסף להרשעה "הרוחבית" בעבירות של רישום כוזב במסמכי תאגיד ושל גניבה בידי מורשה ביחס ל-45 אחוזים מכספי ההשקעה בקרן בי-גידור, בית המשפט המחוזי דן בעבירות נוספות שיוחסו למערער בכל אחד מהאישומים במסגרת פרשה זו. היו אלה בעיקר עבירות של קבלת דבר בניסבות מחמירות. יצוין כי בהתייחסו ל"נסיבות המחמירות", הסביר בית המשפט המחוזי כי אלה מתקיימות לנוכח הרשעתו של המערער בעבירות נוספות לצד זו של עבירת קבלת דבר במרמה (בהפניה לע"פ 131/67 קמיאר נ' מדינת ישראל, פ"ד כב(2) 85, 99 (1968)). עוד על המונח "נסיבות מחמירות" בעבירה של קבלת דבר במרמה לפי סעיף 415 לחוק העונשין ראו: ע"פ 399/88 בלאס נ' מדינת ישראל, פ"ד מד(4) 705, 742 (1990)).

27. אישום 6: צבי לוריא - בגדר אישום זה, אשר עוסק בעניינו של המשקיע צבי לוריא (להלן: לוריא), הורשע המערער בעבירות של קבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות וגניבה בידי מורשה (ביחס לסכומי כסף נוספים שהועברו על-ידי לוריא בסך כולל של כ-900,000 שקל, מעבר לסכום שהושקע והופסד בקרן בי-גידור בחודש אפריל 2008). באשר לעבירה של קבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות, בית המשפט המחוזי קבע שהמערער ביצע עבירה זו כאשר קיבל מלוריא סכומים נוספים על אלה שהשקיע לוריא במסגרת השקעתו הראשונית, בסך של כ-760,000 שקל, על בסיס הדו"חות הכוזבים שנשלחו אליו. לעניין העבירה של גניבה בידי מורשה, בית המשפט המחוזי קבע כי המערער ביצע עבירה זו כאשר עשה שימוש לצרכיו בסכום בסך של מאות אלפי שקלים שאת חלקם קיבל מלוריא עבור השקעה בקרנות הגידור השונות וחלקם הועברו למערער בגדר הלוואה. זאת, כך נקבע, הגם שהמערער ידע כי אין באפשרותו להשיב סכום זה. לצד זאת, בית המשפט המחוזי זיכה את המערער מן העבירות של זיוף ושל שימוש במסמכים מזויפים שיוחסו לו במסגרת אישום זה.

28. אישום 13: שי רחמני - בגדר אישום זה, אשר נסב על עניינו של המשקיע שי רחמני (להלן: רחמני), הרשיע בית המשפט המחוזי את המערער בעבירה של קבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות בגין קבלת סכום של 200,000 שקל מרחמני לצורך השקעה בקרן ש.מ.ר. בית המשפט המחוזי קבע כי לא ניתן להרשיע את המערער בהתבסס על המצגים השקריים שנטענו בכתב האישום (התחייבות לקיומו של מנגנון סטופ-לוס בגובה 20 אחוזים והעובדה שמשרד רואי החשבון שטיינמץ-עמינח ימש כנאמן בקרן). עם זאת, הוא הרשיע את המערער בעבירה זו על בסיס שני מצגים שקריים אחרים שהוכחו בפניו: הראשון, כי המערער אמר לרחמני שהוא עצמו מושקע בקרן (בעוד שבפועל המערער לא השקיע כספים בקרן האמורה); והשני, כי המערער מסר לו שבקרן משקיעים 16 אנשים שונים (בעוד שבפועל השקיעו בה רק ששה משקיעים).

29. אישום 15: יצחק ויריב לוקאץ' - בגדר אישום זה, אשר עוסק בעניינם של המשקיעים יצחק לוקאץ' (להלן: לוקאץ') ובנו יריב לוקאץ' (להלן: יריב), הורשע המערער בעבירה של קבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות. זאת, בגין קבלתם של 100,000 שקל מיריב בחודש אפריל 2008 לצורך השקעה בקרן אי.א.ס, על בסיס הדו"חות הכוזבים ששלח המערער. בית המשפט המחוזי דחה את טענתו של המערער לפיה לא ניתן לקשור בין העברתו של סכום זה על-ידי יריב לבין שליחתם של הדו"חות הכוזבים, בשים לב לכך שמלכתחילה סוכם בין המערער לבין יריב שהאחרון יוסיף 100,000 שקל להשקעתו בקרן. בית המשפט המחוזי קבע כי גם אם הסיכום הראשוני של הצדדים אכן כלל העברה של סכום נוסף בסך 100,000 שקל באפריל, הרי שאילו היה יריב יודע כי השקעתם הקודמת של אביו ושלו בקרן - בסך מיליון שקל - ירדה לטמיון, הוא לא היה מעביר למערער את הסכום הנוסף להשקעה.

30. אישום 16: אמנון שילוני - בגדר אישום זה, אשר עוסק בעניינו של המשקיע אמנון שילוני (להלן: שילוני), הורשע המערער בעבירה של קבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות בגין קבלת סכום בסך 400,000 שקל משילוני לצורך השקעה בקרן אי.א.ס. בית המשפט המחוזי התרשם כי המערער שכנע את שילוני להשקיע בקרן על בסיס מצגי שווא (וביניהם הדו"חות הכוזבים שנשלחו ללוקאץ', חברו של שילוני), ודחה את טענתו כי לא הוכח קשר-סיבתי בין המצגים לבין השקעתו של שילוני בקרן אי.א.ס.

31. אישום 17: אלכסנדר ברנע - בגדר אישום זה הורשע המערער בעבירה של ניסיון לקבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות בגין קבלתם של כספים בסך 200,000 שקל מהמשקיע אלכסנדר ברנע (להלן: ברנע). בית המשפט המחוזי זיכה את המערער מעבירות של קבלת דבר במרמה וגניבה בידי מורשה שיוחסו לו באישום זה, לאחר שקבע כי לא הוכח קשר-סיבתי בין מצגיו של המערער כלפי ברנע לבין החלטתו של האחרון להשקיע בקרן ש.מ.ר. עם זאת,

כאמור, בית המשפט המחוזי הרשיע את המערער בעבירה של ניסיון לקבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות, בהתבסס על דבריו של ברנע בבית המשפט, לפיהם על בסיס הדו"חות הכוזבים שנשלחו אליו פנה ברנע אל המערער בחודש יולי 2008 בשאלה האם ניתן להשקיע סכום כסף נוסף בקרן, ובשלב זה המערער השיב בחיוב וניסה לשכנעו לעשות כן. בית המשפט המחוזי הצביע על כך שברנע החליט בסופו של דבר שלא להשקיע סכום נוסף, כיוון שהחל לחשוד שישנן בעיות בניהול הקרן, ועל כן הרשיע את המערער בהקשר זה רק בעבירה של ניסיון לקבלת דבר במרמה. בית המשפט המחוזי נדרש לכך שעובדות אלה לא נטענו בכתב האישום, אולם הוא הוסיף כי אין מניעה להרשיע את המערער בעבירה האמורה מכוח סעיף 184 לחוק סדר הדין הפלילי [נוסח משולב], התשמ"ב-1982 (להלן: חוק סדר הדין הפלילי). בית המשפט המחוזי עמד על כך שלמערער ניתנה אפשרות סבירה להתגונן, ודחה לגופן את הטענות שהעלה כנגד הרשעתו בעבירה זו במסגרת ניסיונו להתגונן.

הרשעה בקבלה במרמה של "הרשאה לסחור בכספים" (אישומים 10, 15 ו-16)

32. בית המשפט המחוזי הרשיע את המערער בשלוש עבירות נוספות של קבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות, על סמך המעשים שיוחסו לו באישומים 10, 15 ו-16, בגין קבלתה במרמה של "הרשאה לסחור בכספים" מהמשקיעים לוקאץ', שילונו וברק עינת (להלן: עינת) בבתי השקעות שונים. לפי כתב האישום, לאחר שכל הכספים שהשקיע עינת הופסדו בקרן בי-גידור, הוא שוכנע על-ידי המערער כי מדובר ב"תקלה חד פעמית" וכי המערער אינו יכול לאפשר לו לצפות במסמכים הנוגעים להשקעה של הכספים שהופסדו עד אותו שלב מאחר שמדובר ב"סודות מקצועיים". בהמשך לכך, המערער הביע נכונות לנהל עבור עינת השקעה נוספת בניסיון להשיב את הסכומים שהופסדו בקרן בי-גידור. על כן, במהלך חודש מרץ 2009 העביר עינת למערער סכום של 74,000 שקל, סכום שהופסד 14 ימים לאחר שהמערער השקיע אותו באופציות. כתב האישום ייחס למערער דפוס פעולה דומה גם ביחס למשקיע לוקאץ', ששוכנע על-ידי המערער להשקיע בחודש ספטמבר 2008 בבית ההשקעות "ורדן" (להלן: ורדן) סכום של 550,000 שקל נוספים על אלה שהושקעו על-ידו בקרנות הגידור (תוך הבטחה של המערער לקיומו של מנגנון סטופ-לוס בגובה 20 אחוז). בניגוד לעינת, כך נטען בכתב האישום, במקרה זה לא היה ידוע ללוקאץ' עובר להשקעות בבית ההשקעות ורדן כי הכסף שהשקיע בקרנות הגידור הופסד. מכל מקום, כל הסכום שהעביר לוקאץ' למערער לצורך השקעה בוורדן - הופסד. כתב האישום ייחס למערער מעשים דומים גם ביחס לסכום בסך 400,000 שקל שלגביו נתן שילונו הרשאה למערער לסחור עבורו בבית ההשקעות "ישיר" (להלן: ישיר), על בסיס הדו"חות הכוזבים שנשלחו אליו.

33. בעיקרם של דברים, בית המשפט המחוזי אימץ את האמור בכתב האישום בעניין ההרשאה לסחור בכספים שהועברו למערער על ידי עינת, לוקאץ' ושילונו. בית המשפט המחוזי התרשם כי כל השלושה לא היו נותנים למערער הרשאה כאמור אלמלא היה המערער שולח להם דו"חות כוזבים לגבי השקעותיהם בקרנות הגידור קודם לכן. על כן, בית המשפט המחוזי הרשיע את המערער בעבירות של קבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות בגין מעשים אלה.

הכרעת הדין בפרשת ביברוקר

34. בדונו באישומים שיוחסו למערער במסגרת פרשת ביברוקר נדרש בית המשפט המחוזי לכך ששובל הורשע בעיקר העבירות שיוחסו לו בפרשה זו במסגרת הסדר טיעון נפרד.

הרשעה של המערער כמבצע בצוותא

35. בית המשפט המחוזי דחה את טענתו של המערער כי הוא לא היה מעורב בשימוש שנעשה בכספי המשקיעים בחברת ביברוקר, וכי כל העבירות נעשו על-ידי שובל ועל דעתו. המערער טען כי היה עובד שכיר בחברה זו, וכי כלל לא ניהל את כספי ההשקעות של המשקיעים בה. בניגוד לכך, בית המשפט המחוזי קבע, בהתייחסו למכלול רחב של עדויות וראיות, כי אין לקבל טענות אלה של המערער, וכי הוא פעל בצוותא חדא עם שובל ביצירת מצג השווא כלפי המשקיעים ובמשלוח דיווחי התשואות הכוזבים. בית המשפט המחוזי עמד על כך שאמנם שובל היה זה ששימש כמנכ"ל ביברוקר והיה בעל זכויות חתימה יחיד בחשבונותיה. אולם, הוא הוסיף כי באותה עת היה המערער מצוי בהליכי כינוס נכסים, ועל כן לא יכול היה להקים חברה על שמו. באשר לשימוש שנעשה בכספי המשקיעים בחברת ביברוקר, בית המשפט המחוזי הצביע על כך שנעשו שלוש העברות בנקאיות מחשבון הבנק של החברה לטובת אמו של המערער בסכום כולל של 170,000 שקל. ההעברות הבנקאיות, כך על-פי בית המשפט המחוזי, בוצעו בסמיכות להפקדת הכספים על-ידי המשקיעים בחברה. ראיות נוספות שהובילו את בית המשפט המחוזי למסקנה כי המערער היה שותף לשימוש שנעשה בכספי המשקיעים כללו הודעות דואר אלקטרוני ששלח המערער לשובל, ואשר מהן עולה כי הכסף לא נועד לשימוש האישי של שובל בלבד. במסגרת כך, נמצא שהמערער עשה שימוש בכספי המשקיעים על מנת לכסות הפסדים בחשבונות של משקיעים אחרים.

36. בית המשפט המחוזי אף דחה את טענתו של המערער כי לא היה מודע למעשי ההונאה של שובל כלפי המשקיעים שכן הוא עצמו היה נתון באותה עת להשפעת תרופה מסוג "פירקוסט", שחלק מתופעות הלוואי שלה הן אופוריה ואפאטיות. בית המשפט המחוזי קבע, בהקשר זה, כי לא היה בחוות הדעת שהוגשו מטעם ההגנה כדי להוכיח שהמערער אכן סבל מתופעות אלה בתקופות הרלוונטיות לכתב האישום.

הרשעות המבוססות על דיון במערכות היחסים עם המשקיעים בפרשת ביברוקר

37. אישום 1: אילנה ינובסקי - בגדרו של האישום הראשון, אשר נסב על עניינה של המשקיעה אילנה ינובסקי (להלן: ינובסקי) הורשע המערער בעבירות של קבלת דבר במרמה, גניבה בידי מורשה ורישום כוזב במסמכי תאגיד (כאמור, כמבצע בצוותא יחד עם שובל). בית המשפט המחוזי אימץ בעיקרן את עובדות כתב האישום, שלפיהן בחודש דצמבר 2009 העבירה ינובסקי 100,000 שקל לחברת ביברוקר לצורך השקעה בשוק ההון לאחר שנפגשה עם שובל בעניין זה. בהמשך לכך, ינובסקי העבירה לחברה סכום נוסף בסך 150,000 שקל לאחר שהמערער ביקש שתוסיף סכום נוסף להשקעתה הראשונית. במשך מספר חודשים לאחר מכן נשלחו לינובסקי דו"חות כוזבים שלפיהם השקעתה מניבה תשואה רווחית. בחודש יוני 2010 הודיע שובל לינובסקי כי השקעתה ירדה לטמיון. בית המשפט המחוזי קבע כי בשיחותיו עם ינובסקי הצביע שובל על המערער כאחראי לכישלונה של ההשקעה, וכי המערער שיתף פעולה עם מצג זה לפיו הוא היה אחראי על השקעת הכספים. בפועל, שובל והמערער כלל לא השקיעו את כספה של ינובסקי, אלא עשו בו שימוש לצורך ניהול שוטף של החברה ואף שלשלו אותו לכיסם הפרטי.

38. אישום 2: ד"ר סוניה בקר - בגדרו של אישום זה, אשר נסב על עניינה של ד"ר סוניה בקר (להלן: ד"ר בקר), הורשע המערער בעבירות זהות לאלה שבהן הורשע במסגרת אישום 1, כמבצע בצוותא עם שובל. בית המשפט המחוזי קבע כי גם דפוס הפעולה באישום זה היה דומה לזה שבו פעלו המערער ושובל בעניינה של ינובסקי: ד"ר בקר העבירה סכום כולל של 400,000 שקל לשם השקעה בביברוקר בעקבות המלצה שקיבלה מינובסקי ועל סמך מצגי שווא שהוצגו לה על-ידי שובל; המערער ושובל הפיקו לד"ר בקר דו"חות כוזבים לפיהם השקעתה נושאת רווח, ואף העבירו לה סכום של כ-12,000 שקל אשר נחזה להיות הריבית והרווחים מהשקעותיה; לבסוף, בחודש יוני 2010 הודיע המערער כי הכסף שהשקיעה הופסד. בפועל, כמו במקרה של ינובסקי, הכסף כלל לא הושקע כלל אלא שימש את

המערער ואת שובל לצרכים שונים.

39. אישום 3: ד"ר דוד פלד - גם בגדרו של אישום זה הורשע המערער בעבירות של רישום כוזב במסמכי תאגיד, קבלת דבר במרמה וגניבה בידי מורשה (כולן בביצוע בצוותא עם שובל). אישום זה נסב על עניינו של ד"ר דוד פלד (להלן: ד"ר פלד), אחיה של ינובסקי, שהשקיע בבירוקר סך כולל של 335,000 שקל. גם במקרה זה נקבע כי הוצגו לד"ר פלד מצגי שווא על-ידי המערער ושובל באמצעות משלוח דו"חות כוזבים במשך תקופה מסוימת, אשר בסופה הודיע לו שובל כי השקעתו ירדה לטמיון. שוב, בפועל הכסף כלל לא הושקע כלל בשוק ההון.

40. אישום 4: בצלארקובסקי - בגדרו של אישום זה יוחסו לשובל ולמערער עבירות של קבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות וגניבה בידי מורשה ביחס להלוואה שנתן רקובסקי לחברת ביברוקר על בסיס מצגי שווא. כפי שכבר צוין, אישום זה נמחק בסופו של דבר מכתב האישום המתוקן שהוגש נגד שובל. בסופו של דבר, אף המערער זוכה מן העבירות שיוחסו לו באישום זה, לאחר שנקבע כי המערער קיבל את הכספים הנוגעים לאישומים אלה בהלוואה מרקובסקי, וכי בחוזה ההלוואה נקבע שניתן לעשות בכספים "כל שימוש".

41. אישום 5: שחר אלמליח - בית המשפט המחוזי זיכה את המערער מהעבירות שיוחסו לו בגדרו של אישום זה (קבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות וגניבה בידי מורשה) ביחס להלוואה שניתנה לו על-ידי אלמליח. בדומה לאמור ביחס לאישום 4, גם בגדרו של אישום זה הצביע בית המשפט המחוזי על כך שהכספים הועברו למערער כהלוואה, וכי אין כל ביסוס לטענה כי המערער עשה בהם שימוש בניגוד למטרה שלשמה הם הועברו.

42. ביום 29.4.2013 נתן בית המשפט המחוזי החלטה שבגדרה הוא הצביע על כך שחרף התייחסותו בהכרעת הדין למשלוח דו"חות כוזבים על ידי המערער באישומים 9 ו-10 נשמטה מהכרעת הדין התייחסות מפורשת לכך שהמערער הורשע בעבירת רישום כוזב במסמכי תאגיד במסגרת אותם אישומים. בית המשפט המחוזי עמד על כך שמלאכתו טרם הושלמה משלא ניתן גזר הדין, ועל כן הורה על הרשעת המערער בעבירות של רישום כוזב במסמכי תאגיד במסגרת אישומים 9 ו-10 גם כן.

סיכום העבירות שבהן הורשע המערער בבית המשפט המחוזי

43. אם כן, בית המשפט המחוזי הרשיע את המערער בפרשת ברוקר טוב בעבירות של קבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות לפי סעיף 415 סיפא לחוק העונשין (אישומים 6, 9, 10, 13, 15-16). בגדרו של אישום 17 הורשע המערער בעבירה של ניסיון לקבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות); בעבירות של גניבה בידי מורשה לפי סעיף 393(2) לחוק העונשין (אישומים 6, 7, 9, 10-12); ובעבירות של רישום כוזב במסמכי תאגיד לפי סעיף 423 לחוק העונשין (אישומים 6, 8-10 ו-13-17).

44. לצד זאת, בית המשפט המחוזי זיכה את המערער בפרשת ברוקר טוב מביצוען של מספר עבירות של קבלת דבר במרמה ושל גניבה בידי מורשה. המערער אף זוכה מעבירה של זיוף ומעבירת שימוש במסמכים מזויפים וכן מעבירה של איומים. בנוסף לכך, בית המשפט המחוזי דחה את בקשתה של המדינה להרשיע את המערער בעבירות של קבלת דבר במרמה וגניבה בידי מורשה מכוח סעיף 184 לחוק סדר הדין הפלילי בהתייחס לשני משקיעים נוספים בקרנות שעניינם

כלל לא פורט בכתב האישום.

45. בכל הנוגע לפרשת ביברוקר, בית המשפט המחוזי הרשיע את המערער בעבירות של קבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות (אישומים 1-3), בעבירות של גניבה בידי מורשה (אישומים 1-3) ובעבירות של רישום כוזב במסמכי תאגיד (אישומים 1-3). לצד זאת, המערער זוכה מהעבירות שיוחסו לו במסגרת אישומים 4-5 וכן מעבירת קשירת הקשר לביצוע העבירות עם שובל, וזאת כיוון ששובל עצמו לא הואשם בעבירה זו במסגרת הסדר הטיעון בעניינו, וממילא לא הורשע בה.

גזר דינו של בית המשפט המחוזי

46. בית המשפט המחוזי גזר את דינו של המערער ביום 29.4.2013. בבואו לגזור את דינו של המערער נדרש בית המשפט המחוזי לטענות הצדדים, לעדי אופי מטעמו של המערער, לעברו הפלילי (אשר כולל הרשעה אחת משנת 2011 בשתי עבירות של איומים והטרדה באמצעות מתקן בזק שבגיין הוטל עליו מאסר על תנאי), לדבריו של המערער בפני בית המשפט ולעונש שהושת על שובל לאחר שהורשע במסגרת הסדר הטיעון בעניינו.

47. בית המשפט המחוזי קבע מתחם ענישה נפרד עבור כל אחת מהפרשות - ברוקרטוב וביברוקר. בהמשך לכך, השית בית המשפט המחוזי על המערער עונש מאסר בפועל בן חמש שנים בגין פרשת ביברוקר ועונש מאסר בפועל בן שש שנים בגין פרשת ברוקרטוב, כך ששלוש וחצי שנים מעונש המאסר בפרשת ברוקרטוב ירצו בחופף לעונש המאסר בפרשת ביברוקר. במילים אחרות, על המערער הושת בסך הכל עונש מאסר בפועל של שבע וחצי שנים בניכוי ימי מעצרו. עוד הושתו על המערער 18 חודשי מאסר על תנאי (והתנאי הוא שלא יעבור תוך שלוש שנים מיום שחרורו כל עבירה שיש בה יסוד של גניבה, מרמה, רישום כוזב או זיוף); קנס בסך 50,000 שקל (או עשרה חודשי מאסר תמורתו); כן חויב המערער בפיצוי של ששה מהקורבנות בשתי הפרשות בסך 258,000 שקל ובפיצוי שנע בין 10,000 שקל לבין 200,000 שקל עבור ארבעה קורבנות אחרים.

48. ביום 29.4.2013 נתן בית המשפט המחוזי החלטה מתקנת נוספת, אשר עוסקת בפיצוי שבו חויב המערער במסגרת גזר דינו. בית המשפט המחוזי הצביע על כך שנשמטו מגזר הדין שמותיהם של ארבעה מקורבנותיו של המערער, ועל כן - ובהתחשב בכך שבית המשפט "טרם קם מכיסאו" - הורה על תשלום של פיצוי גם לכל אחד מקורבנות אלה.

טענות הצדדים בערעור

49. כאמור, הערעור מכוון כלפי הכרעת הדין וגזר הדין. להלן יפורטו תמצית טיעוני הצדדים בנוגע לכלל אחת מן הפרשות ולעונש שהושת על המערער.

טענות הנוגעות לפרשת ברוקרטוב

50. טענתו המרכזית של המערער בנוגע להכרעת הדין בפרשת ברוקרטוב נגעה להרשעתו הרוחבית בעבירות של גניבה בידי מורשה ביחס ל-45 אחוזים מכספי משקיעי קרן בי-גידור. טענה זו שוב אינה מעניינתנו, נוכח התפתחויות נוספות שחלו בהליך ואשר יפורטו להלן.

51. טענה אחרת של המערער נוגעת להרשעה הרוחבית בעבירות של רישום כוזב במסמכי תאגיד. המערער סבור שלא הוכח כי מתקיים בעניינו היסוד "כוונה לרמות" הנדרש בעבירה זו. לשיטתו של המערער, הוא פעל כדי "להרוויח זמן" ולהחזיר ללקוחות את כספם, ולא כדי לשלול אותו מהם.

52. טיעונו של המערער בהתייחס לעבירה של קבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות שבה הורשע באישום 6 מתמקדים בכך שלא התקיים קשר סיבתי בין הדו"חות הכוזבים שנשלחו ללוריא לבין העברת הסכום בסך של 760,000 שקל מלוריא למערער החל ממאי 2008. המערער מבסס טענה זו על כך שעיקרם של כספים אלה הועבר כהלוואה ולא לצורך השקעה (בית המשפט המחוזי קבע כי 500,000 שקל אכן נמסרו למערער בגדר הלוואה, ולגבי 200,000 שקל נוספים לא הכריע במחלוקת לגבי ייעודם). לשיטתו של המערער, טענה זו מקבלת משנה חיזוק כשבוחנים את מערכת היחסים בין המערער לבין לוריא עובר למשפט. לטענת המערער, מעדותו של לוריא עולה כי הוא האמין במערער ובסיכויו להשתקם ואף שמר עמו על קשר גם לאחר שהמערער דיווח לו על ההפסדים בקרנות. על בסיס דברים אלה, סבור המערער כי המדינה לא הרימה את הנטל להוכיח כי אלמלא הדו"חות הכוזבים ששלח המערער, לוריא לא היה מעביר את הכספים למערער בתור הלוואה. המערער טוען עוד כי לא ניתן להרשיעו בעבירת הגניבה בידי מורשה בגדר אישום זה (ביחס לסכום של כ-900,000 שקל - סכום שלא הושקע בקרן בי-גידור). יצוין, כי כאמור לעיל, סכומים שהעביר לוריא למערער והושקעו בקרן בי-גידור נדונו במסגרת ההרשעה ה"רוחבית" בעבירה של גניבה בידי מורשה. המערער מצביע על כך שחלק ניכר מהסכומים הרלוונטיים לעבירת הגניבה באישום זה הועברו כהלוואה על-ידי לוריא. מכל מקום, הוא מוסיף וטוען כי בית המשפט המחוזי שגה בקובעו כי כאשר המערער קיבל את סכומי הכסף הרלוונטיים לא הייתה סבירות אובייקטיבית בדבר השבת הכספים. לשיטת המערער, במועד הרלוונטי לקבלת הכספים - הן אלה שניתנו כהלוואה והן אלה שהועברו למטרות השקעה - הוא התכוון להשיבם ללוריא והאמין שיש באפשרותו לעשות כן.

53. בהתייחס לאישום 9, המערער טוען כי בית המשפט המחוזי שגה בכך שהרשיע אותו בשתי עבירות שונות בגין השימוש שעשה ב-45 אחוזים מהכספים שהושקעו על-ידי ניגם חפר (להלן: חפר) בקרן בי-גידור - עבירה של קבלת דבר במרמה ועבירה של גניבה בידי מורשה. המערער מצביע על כך שבאישומים אחרים שבהם הורשע בעבירת הגניבה בגין השימוש ב-45 אחוזים מכספי המשקיעים בקרן בי-גידור, הוא לא הורשע בנוסף גם בעבירה של קבלת דבר במרמה של כספים אלה. לשיטתו של המערער, מדובר אפוא בכפילות שמקורה בטעות.

54. באשר לאישום 13, המערער טוען כי מצגי השווא שעל בסיסם הרשיע אותו בית המשפט המחוזי בעבירה של קבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות לא הוזכרו בכתב האישום, ולכן לא היה מקום להרשיעו בעבירה של קבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות על בסיסם. לשיטתו, לא ניתנה לו אפשרות סבירה להתגונן מפני טענות אלה במהלך המשפט. המערער טוען עוד כי ההרשעה האמורה שגויה גם לגופם של דברים, בשים לב לכך שלא הוכח קשר-סיבתי בין המצגים לבין קבלת הסכמתו של רחמני להשקיע בקרן.

55. באשר לאישום 15, המערער תוקף את קביעתו של בית המשפט כי יש להרשיעו בעבירה של קבלת דבר

במרמה בנסיבות מחמירות בגין קבלתם של 100,000 שקל מיריב לצורך השקעה בקרן בחודש אפריל 2008 על בסיס הדו"חות הכוזבים שנשלחו ליריב. לטענת המערער, כבר בראשית השקעתו של יריב בקרן סוכם כי הוא יעביר בהמשך 100,000 שקל נוספים להשקעה, ועל כן לא הוכח, כך נטען, קיומו של קשר-סיבתי בין המרמה לבין קבלת הכסף.

56. בהתייחס לאישום 16, המערער טוען כי לא התקיים קשר-סיבתי בין המרמה שיוחסה לו (משלוח דו"חות כוזבים ללוקאץ') לבין החלטתו של שילוני, חברו של לוקאץ', להשקיע 250,000 שקל מתוך ה-400,000 שהשקיע בקרן על בסיס דוחות אלה. טענה זו לא התייחסה ל-150,000 השקלים הנוספים שהשקיע שילוני לאחר שנשלח אליו במישורין דו"ח כוזב. במסגרת כך, המערער טוען כי שילוני כלל לא נחשף לדו"חות שנשלחו אל לוקאץ', וכי לכל היותר השקעתו התבססה על-סמך דברים שלוקאץ' אמר לו בעל-פה. בהסתמכו על דברים אלה, המערער סבור שלא ניתן להרשיעו בעבירה של קבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות (ביחס ל-250,000 שקל מתוך ה-400,000 שקל) שכן הוא עצמו לא יצר מצג שווא כלפי שילוני.

57. גם באשר לאישומים הנוגעים להרשאה לסחור בכספים בבתי ההשקעות ורדן וישיר (אישומים 10, 15 ו-16) המערער טוען כי לא מתקיים קשר-סיבתי בין מצגי השווא מטעמו לבין קבלת ההרשאה מהמשקיעים. זאת, בשם לב לכך שבאותה עת, לשיטת המערער, המשקיעים הרלוונטים כבר היו מיודעים בכך שכל הכספים שהשקיעו בקרנות הגידור הופסדו.

58. לבסוף, בהתייחס לאישום 17, המערער תוקף את הרשעתו בעבירה של ניסיון לקבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות בהסתמך על סעיף 184 לחוק סדר הדין הפלילי. לשיטת המערער, לא ניתנה לו הזדמנות סבירה להתגונן מפני הרשעה בעבירה זו. גם לגופם של דברים, המערער סבור כי נפלו שגיאות במסקנות שהסיק בית המשפט המחוזי מעדותו של ברנע. הוא טוען כי בית המשפט המחוזי שגה כשדחה את טענתו שהניסיונות לשכנע את ברנע להשקיע סכום נוסף נגעו לפתיחתו של תיק השקעות פרטי של ברנע שבו יינתן למערער ייפוי כוח לסחור, ולא להשקעה שלו בקרן ש.מ.ר.

59. המערער טוען עוד כי בית המשפט המחוזי שגה בכך שתקן את הכרעת הדין בהחלטה מיום 29.4.2013 על דרך הוספת הרשעה בעבירות של רישום כוזב במסמכי תאגיד ביחס לאישומים 9 ו-10. לשיטתו של המערער, מלאכתו של בית המשפט כבר הושלמה באותה עת לגבי הכרעת הדין ולכן לא היה מקום לתקן אותה, כאשר אין מדובר בפליטת קולמוס.

60. המדינה, מנגד, טוענת כי אין מקום להתערב בקביעותיו של בית המשפט המחוזי בפרשה זו, הן באשר לקביעות "הרוחביות" הנוגעות למספר אישומים והן לגבי ההכרעה בכל אחד מן האישומים בנפרד.

61. לכתחילה, המדינה סמכה את ידיה גם על כלל קביעותיו המשפטיות של בית המשפט המחוזי. עם זאת, כמפורט בהמשך, בסופו של דבר, המדינה אינה עומדת עוד על הרשעתו של המערער בעבירה של גניבה בידי מורשה ביחס ל-45 אחוזים מכספי ההשקעה בקרן ב-גידור. באשר להרשעה בעבירה של רישום כוזב במסמכי תאגיד, המדינה סבורה שאין ממש בטענותיו של המערער כי לא מתקיים בעניינו היסוד של "הכוונה לרמות". לטענת המדינה, הוכח בבית המשפט המחוזי כי המערער שלח דו"חות כוזבים למשקיעים על מנת למנוע מהם למשוך את כספם, ובחלק מהמקרים הוא אף עשה כן כדי לעודד אותם להשקיע עוד מכספם.

62. המערער טוען כי לא היה מקום להרשיעו כלל בעבירות במסגרת פרשת ביברוקר. במסגרת כך, המערער מתבסס על קביעותיו של בית המשפט המחוזי שלפיהן אין לאמץ את אמירותיו של שובל בעדותו כי פעל כיוון שפחד מהמערער וכי השניים היו שותפים. המערער סבור כי לנוכח קביעות אלה היה על בית המשפט המחוזי להסיק שהמערער לא נטל חלק פעיל בביצוע העבירות, וכי שובל ניסה להעליל עליו ולטפול עליו את האשמה.
63. המערער טוען עוד כי בית המשפט המחוזי שגה בכך שדחה את טענתו כי לא היה מודע למעשי המרמה עקב התמכרותו לכדורים.
64. לבסוף, ולחלופין, המערער טוען כי אפילו היה מקום להרשיע אותו בעבירות בגין פרשה זו, אין לראות בו מבצע בצוותא ביחס אליהן אלא מסייע בלבד. המערער מצביע בהקשר זה על חלקו המשני בביצוע העבירות ביחס לשובל, ובמיוחד בכל הנוגע לעבירה של גניבה בידי מורשה שבה הורשעו השניים. לשיטתו של המערער, חלקו המשני בא לידי ביטוי באופן שבו שלושת המתלוננים באישומים 1-3 תיארו את חלקם של כל אחד מן הנאשמים בפרשה במסגרת עדויותיהם. המערער טוען עוד כי הוא לא נהנה מכספי ההשקעה, אשר הועברו לחשבונות בשליטתו הבלעדית של שובל.
65. גם כאן, המדינה סומכת את ידיה על הכרעתו של בית המשפט המחוזי בכל הנוגע לקביעותיו העובדתיות, ובהקשר זה אף על מלוא קביעותיו המשפטיות. לשיטתה של המדינה, עיקר טענותיו של המערער בנוגע לפרשת ביברוקר הן טענות הנוגעות לממצאי עובדה ומהימנות. המדינה טוענת עוד כי גם דינה של הטענה המשפטית של המערער – בדבר היותו מסייע ולא מבצע בצוותא – דינה להידחות. המדינה טוענת בהקשר זה כי אין להתבסס על עדויות המתלוננים לפיהן חלקו של המערער היה קטן בהתנהלות העסק, בהתחשב בכך שלכתחילה ניסו המערער ושובל למזער את חלקו של המערער בפני המשקיעים נוכח העובדה שכבר דבקו בו כתמים בשלב זה (לרקעו של התחקיר בתוכנית "שומר מסך"). המדינה טוענת כי בניגוד לטענתו של המערער – הוא עשה שימוש בכספי ההשקעות בפרשה זו, ובכלל זה העביר כספים לאמו.

טענות הנוגעות לגזר הדין

66. המערער טוען כי העונש שהושת עליו הוא מופלג בחומרתו. המערער מצביע על כך שבית המשפט המחוזי לא נתן משקל לעובדה שהעבירות בפרשת ברוקר טוב לא נבעו ממרמה מתוכננת מראש אלא מהסתבכות עסקית. המערער מתבסס על קביעותיו של בית המשפט המחוזי עצמו לפיהן, בניגוד למה שנטען בכתב האישום, ברוקר טוב לא הוקמה כחלק ממיזמה וניסיון לגנוב כספים, וכי במשך מספר שנים זו הייתה חברה מצליחה ומבוססת. המערער טוען עוד כי בית המשפט המחוזי לא ייחס משקל למאמציו להשיב כספים למשקיעים – מאמץ שאף קיבל ביטוי ממשי במקרה של חלק מהם.

67. המערער טוען עוד כי בית המשפט המחוזי שגה כשלא הבחין בינו לבין שובל גם בכל הנוגע לעונש בפרשת

ביברוקר בשים לב להבדלים בין התפקידים שמילאו בה. המערער סבור כי בית המשפט המחוזי טעה גם בכך שלא נתן משקל לנסיבות אישיות נוספות שאינן נוגעות לביצוע העבירות - היותו בעל משפחה ואב לשני ילדים; מצבם הרפואי הרעוע של הוריו; והמצב הנפשי הקשה שאליו נקלע בעקבות הפרשה והפסד כל כספו. לבסוף, המערער סבור כי בית המשפט המחוזי הטיל עליו עונש החורג ממדיניות הענישה במקרים דומים (בהפניה, בין היתר, לע"פ 1242/06 צור נ' מדינת ישראל (13.6.2007) (להלן: עניין צור)).

68. המערער תוקף אף את הטלת הקנס עליו ואת חיובו בפיצוי, וטוען בהקשר זה שלכל הפחות יש לדחות חיובים אלה עד לשחרורו מן הכלא. בהמשך לכך, המערער טוען כי יש לבטל את רכיב המאסר בן עשרת החודשים שהוטל עליו חלף הקנס, אם לא ישלמו. עוד טוען המערער כי בית המשפט המחוזי לא היה רשאי לפסוק פיצוי לארבעה קורבנות נוספים (סיגל מרקוביץ', ברק עינת, מנואל ליסטה ויוסי נשר) לאחר מתן גזר הדין, היינו לאחר שסיים את מלאכתו.

69. המדינה טוענת כי אין מקום להתערב בעונשו של המערער. היא מצביעה על כך שבית המשפט המחוזי כבר התחשב במערער בצורה ניכרת בקובעו שחלק משמעותי מעונש המאסר שהוטל עליו ניתן בחופף ולא במצטבר. המדינה טוענת עוד כי יש להבחין בין פסקי הדין שאליהם מפנה המערער לבין עניינו במובן זה שבמקרה דן המערער הורשע בשתי פרשות מרמה, בעוד שבמקרים שמהם מנסה המערער להיבנות דובר על פרשה אחת בלבד. לבסוף, המדינה טוענת כי אין מקום להתערב בקביעת הפיצוי שניתן לקורבנות, ולו מן הטעם הפשוט כי המתלוננים לא צורפו כמשיבים לערעור.

הדין שנערך בפנינו והתפתחויות נוספות

70. בדיון שנערך בפנינו התמקדו הצדדים בעיקר בשאלת הרשעתו של המערער בעבירה של גניבה בידי מורשה ביחס ל-45 האחוזים מהכספים שהושקעו בקרן בי-גידור.

71. בתום הדיון ביקשנו מן הצדדים לעדכן אותנו באשר לעמדותיהם, בהמשך להערות שעלו במהלך טיעוניהם. בתום המועד שקבענו לכך, ביום 15.9.2014, הודיעה המדינה כי היא אינה עומדת עוד על הרשעתו הרחבת של המערער בעבירות של גניבה בידי מורשה בפרשת ברוקרטוב בגין המסחר ב-45 אחוז בכספים שהושקעו בקרן בי-גידור (כמפורט לעיל בפסקאות 24-25), וכי היא תסכים להמתן של הרשעות אלה בהרשעה בעבירות של קבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות. עם זאת, המדינה הודיעה כי עמדתה באשר לעונש שהוטל על המערער לא השתנתה בעיקרה, וכי לשיטתה יש להשאיר את גזר דינו של בית המשפט המחוזי על כנו, למעט הסכמתה כי יש מקום לקיצור מסוים של עונש המאסר חלף הקנס שהוטל על המערער.

דיון והכרעה

דיון בערעור על הכרעת הדין בפרשת ברוקרטוב

72. כפי שכבר צוין, המערער מיקד את עיקר טיעונו בערעור במסגרת פרשה זו בכך שלא התמלאו כל היסודות

הנדרשים לצורך הרשעתו בעבירה של גניבה בידי מורשה באישומים הנוגעים ל-45 אחוזי מכספי המשקיעים בקרן בי-גידור. אולם, הדיון בסוגיה זו מתייחר נוכח הודעתה האמורה של המדינה. הודעה זו של המדינה מקובלת עלינו, ובהתאם לכך המערער יורשע בעבירות של קבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות חלף הרשעתו בעבירה של גניבה בידי מורשה. אשר על כן, נפנה לבחון את שאר טענותיו של המערער באשר להכרעת הדין בפרשת ברוקרטוב.

ההרשעה ה"רוחבית" בעבירות של רישום כוזב במסמכי תאגיד (אישומים 6, 8-10 ו-13-17)

73. המערער תוקף את הרשעתו בעבירות של רישום כוזב במסמכי תאגיד בפרשת ברוקרטוב. על כן, חשוב להקדים ולבחון את נוסחו של סעיף 423 לחוק העונשין המעגן עבירה זו כדלקמן:

"מייסד, מנהל, חבר או פקיד של תאגיד, הרושם, או גורם לרישום, פרט כוזב במסמך של התאגיד, בכוונה לרמות, או נמנע מלרשום בו פרט אשר היה עליו לרשמו, בכוונה לרמות, דינו - מאסר חמש שנים; לענין סעיף זה, וסעיפים 424 ו-425, 'תאגיד' - לרבות תאגיד העומד להיווסד".

74. בענייננו, אין מחלוקת כי המערער ביצע רישום כוזבים בדו"חות של חברת ברוקרטוב. טענותיו של המערער מתמקדות אפוא ביסוד הנפשי הנדרש לשם התגבשות העבירה דנן - "כוונה לרמות". כאמור, הוא טוען כי מטרתו בביצוע הרישום הכוזב הייתה "להרוויח זמן" כך שבסופו של דבר יתאפשר לו להחזיר ללקוחותיו את כספי ההשקעה שלהם. אולם, העובדה שבסתר לבו קיווה המערער שיוכל להשיב למשקיעים את כספם אינה שוללת את הקביעה כי שעה שביצע רישומים כוזבים בדו"חות החברה הוא פעל בכוונה לרמות את המשקיעים. במלים אחרות, טענתו זו של המערער נוגעת למניע הנטען שלו, ולא לכוונה שליוותה את מעשיו. אדרבה, הוכח שהמערער חשש שאם המשקיעים יתוודעו להפסדים בקרנות הם יבקשו למשוך את כספם או להורות על הפסקת המסחר בהשקעותיהם. בנסיבות אלה, לא ניתן לקבל את הטענה שבעת שביצע את הרישומים הכוזבים לא התגבשה אצל המערער כוונה לרמות את המשקיעים (ראו והשוו: ע"פ 839/78 מדינת ישראל נ' אבני, פ"ד לג(3) 821, 830-831 (1979); ע"פ 37/07 פרג נ' מדינת ישראל, בפסקה 60 לפסק דינו של השופט א' א' לוי בפסקה 5 לפסק דינה של השופטת (כתוארה אז) מ' נאור וכן בפסקה 5 לפסק דינה של השופטת א' חיות (10.3.2008)).

75. אשר על כן, אני סבורה שיש להשאיר את ההרשעה ה"רוחבית" של המערער בעבירות של רישום כוזב במסמכי תאגיד על כנה.

שאלות נוספות: הקשר הסיבתי והרשעה על סמך עובדות שלא נכללו בכתב האישום

76. מעיון בטענותיו הפרטניות של המערער ביחס לאישומים השונים בפרשת ברוקרטוב עולה כי הן נסבות, רובן ככולן, על הרשעתו בעבירה של קבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות. באופן יותר ספציפי, שבות ועולות שתי סוגיות הנוגעות להרשעתו בעבירה זו: הראשונה - שאלת הקשר הסיבתי שבין מצג השווא לבין קבלת הדבר במרמה; השנייה - שאלת הרשעתו של המערער על בסיס מצגי שווא שלא נטענו בכתב האישום מכוח סעיף 184 לחוק סדר הדין הפלילי. לנוכח המקום המרכזי של סוגיות אלה בטענות המערער, אעמוד תחילה על העקרונות הכלליים שחלים על הדיון בהן.

הקשר הסיבתי בעבירה של קבלת דבר במרמה

77. העבירה של קבלת דבר במרמה קבועה בסעיף 415 לחוק העונשין כדלקמן:

"המקבל דבר במרמה, דינו - מאסר שלוש שנים, ואם נעברה העבירה בנסיבות מחמירות, דינו - מאסר חמש שנים".

על כך יש להוסיף, כי היסודות "דבר" ו"מרמה" מוגדרים בסעיף 414 לחוק העונשין (ביחס לסימן ו' לחוק זה כולו) כדלקמן:

"דבר" - מקרקעין, מיטלטלין, זכות וטובת הנאה;

'מרמה' - טענת עובדה בענין שבעבר, בהווה או בעתיד, הנטענת בכתב, בעל פה או בהתנהגות, ואשר הטוען אותה יודע שאינה אמת או שאינו מאמין שהיא אמת; ו'לרמות' - להביא אדם במרמה לידי מעשה או מחדל".

78. העבירה של קבלת דבר במרמה נחשבת לעבירה תוצאתית, כאשר הרכיב התוצאתי בה הוא "קבלה" של הדבר. כמו כן, נדרש קיומו של קשר-סיבתי בין מצג השווא לבין קבלת הדבר (ראו: ע"פ 3517/11 שמשון נ' מדינת ישראל, פסקה 32 (6.3.2013), והאסמכתאות שם). בפסיקה נקבע בעבר כי די בכך שהטענה המטעה תהיה "הגורם, או אחד הגורמים" שהביאו לקבלתו של הדבר כדי לקיים קשר-סיבתי כאמור (ראו: ע"פ 230/60 דובלרו נ' היועץ המשפטי לממשלה, פ"ד טז 686, 688 (1962)). במקרה אחר נקבע שיש צורך בכך שהמרמה תשמש כ"סיבה היעילה לקבלתו של ה'דבר'" (ראו: ע"פ 555/77 רבי נ' מדינת ישראל, פ"ד לב(2) 774, 762 (1978); ע"פ 281/82 אבו חצירא נ' מדינת ישראל, פ"ד לז(3) 690, 673 (1983)). עוד נקבע, כי גם כאשר קיים ספק האם מצגי השווא היו בבחינת הגורם הבלעדי שהוביל לקבלת ה"דבר", די בכך שהיה להם תפקיד ניכר בהערכת המצב של המרומה (ראו: עניין צור, בפסקה 37). יצוין, כי גם בהקשרים אחרים במשפט לא נדרש כי הגורם שלו מיוחסת אחריות על בסיס של קשר סיבתי יהיה הגורם היחיד שגרם לתוצאה המזיקה, להבדיל מגורם בלעדי אין. כך למשל, בהקשרה של עבירת ההריגה הובהר כי "התנהגותו של הנאשם אינה חייבת להיות הסיבה היחידה והתכופה להתרחשות המוות, אולם עליה להיות בעלת תרומה הכרחית להתרחשות התוצאה הקטלנית כפי שאירעה" (ראו ע"פ 9723/03 מדינת ישראל נ' בלזר, פ"ד נט(2) 408, 415 (2004)). הדברים יפים ביתר שאת בהקשרה של עבירת המרמה, המתמקדת בהשפעתו של הנאשם במרמה על הקורבן (ראו: מרדכי קרמניצר המרמה הפלילית 143-147 (2009)).

79. מן המקובץ עולה אפוא כי בבחינת קיומו של הקשר הסיבתי בגדרה של העבירה לא נדרש שמצג השווא יהיה הסיבה היחידה שהובילה לקבלת הדבר, אלא די בכך שיהווה גורם בעל השפעה ממשית לכך. לשם קביעה האם מתקיים קשר-סיבתי כאמור בית המשפט מביא בחשבון גם את עדותו של המרומה, הגם שכבר נפסק כי "קיומו של קשר-סיבתי אינו טעון הוכחה בעדות מילולית דווקא, אלא שעשוי הוא להשתמע גם מהנסיבות המוכחות במשפט" (ע"פ 2463/90 מגירא נ' מדינת ישראל (10.10.1991) (להלן: עניין מגירא)).

80. יישום עקרונות אלה על ענייננו מעלה כי אין יסוד לטענותיו של המערער בדבר היעדרו של קשר-סיבתי

באישומים שבהם הורשע בעבירה של קבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות, כמפורט להלן.

81. באשר לאישום 6 (שנסב על ההתנהלות מול המשקיע לוריא) בית המשפט המחוזי היה ער לכך שחלק ניכר מהכספים שלגביהם נקבע כי התקבלו במרמה על-ידי המערער ניתנו כהלוואה. עם זאת, הוא סבר שאין בכך כדי לשנות מן המסקנה שלוריא לא היה מעביר כספים אלה אם היה מודע באשר למצבן האמיתי של השקעותיו בקרנות באותה עת. בית המשפט המחוזי התבסס על עדותו של לוריא, שהייתה מהימנה בעיניו, לפיה "את כל הכספים האלה שאני העברתי זה לפי הדו"חות האלה בלבד" (פסקה 121 להכרעת הדין של בית המשפט המחוזי). בית המשפט המחוזי הביא בחשבון במסגרת קביעה זו את מכלול הנסיבות שנפרשו לפניו, וביניהן את העובדה כי עובר להעברת הסכומים האמורים רשמה השקעתו של לוריא בקרן בי-גידור הפסדים בסך 400,000 שקל. לא מצאתי מקום להתערב בקביעה זו.

82. גם באשר לאישום 13 (בעניינו של המשקיע רחמני) אין מקום להתערב בקביעתו של בית המשפט המחוזי בדבר קיומו של קשר-סיבתי בין המצגים הרלוונטיים לבין ההשקעה בקרן. קביעה זו מבוססת אף היא על ממצאי מהימנות של בית המשפט המחוזי - לאחר שזה התרשם באופן ישיר מעדויותיהם של המערער ושל רחמני. המערער לא הציג טעמים טובים להתערב בממצאים אלה, ועל כן הרשעתו בעבירה של קבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות באישום זה נותרת על כנה.

83. הוא הדין גם באשר לאישום 15 (בעניינם של המשקיעים יצחק ויריב לוקאץ') - לא זו בלבד שבית המשפט המחוזי הסתמך בקביעתו על עדותו המפורשת של יריב שלפיה לא היה מעביר את הכסף באפריל 2008 אילו ידע שקיימים הפסדים בקרן, אלא גם שהוא אף נדרש בהרחבה לחשיבות שייחס יריב, עוד בטרם ביצע את ההשקעה הראשונית, לכך שלא כל כספי ההשקעות שלו יהיו נתונים בסיכון. גם בכך נמצא ביסוס למסקנה שאילו היה יודע יריב על הפסדים בהשקעותיו - לא היה מעביר כספים נוספים למערער. ואמנם, גם אם אכן תכנן יריב בראשית הדברים להוסיף להשקעתו בעתיד 100,000 שקל נוספים, הרי שזמן קצר עובר להשקעתם של אותם 100,000 שקל היוו הדו"חות הכוזבים שיקול מרכזי בהחלטתו לעשות כן.

84. באשר לאישום 16 (בעניינו של המשקיע שילוני) ניתן לקבוע כי דין טענתו של המערער בעניין היעדרו של קשר-סיבתי להידחות, אף מבלי להידרש לשאלת ההסתמכות של שילוני על הדו"חות שנשלחו ללוקאץ'. מפסק דינו של בית המשפט המחוזי עולה - והמערער אינו חולק על כך - כי עובר להשקעתו של שילוני בקרן ערכו שילוני, לוקאץ' והמערער פגישה משולשת בביתו של שילוני, שבה הציג המערער בפניו של שילוני את קרן אי.אס. בפגישה זו העלה שילוני תהיות באשר לסיכויי ההפסד בקרן, ונענה על-ידי המערער כי הקרן מרוויחה מדי חודש. זאת, על אף שבאותו מועד שיקפה היתרה בקרן אי.אס הפסד של כ-85 אחוז מסך השקעתה הכוללת של משפחת לוקאץ'. בנסיבות אלה, ובהתחשב בכך שלוקאץ' עצמו סבר כי השקעותיו זוכות לתשואה (על סמך הדו"חות הכוזבים שסופקו לו) לשילוני לא נותר אלא להסתמך על דבריו של המערער בעניין זה. בנסיבות אלה ברור כי אין מקום לקבל את טענתו של המערער כי הוא עצמו לא יצר מצג שווא כלפי שילוני.

85. לבסוף, שוכנעתי שהתקיים קשר-סיבתי בין מצגי השווא שביצע המערער לבין קבלתה של הרשאה לסחור בכספים בבתי השקעות שונים (שנדונה באישומים 10, 15 ו-16). תחילה, יצוין כי אין ממש בטענת המערער לפיה "אין חולק שהמתלוננים נתנו הרשאה זו לאחר שנמסר להם על-ידי המערער כי הפסיד את כספי ההשקעה בקרנות הגידור". מהחלקים הרלוונטיים בהכרעת הדין הנוגעים לאישומים 15 ו-16 עולה דווקא התמונה הפוכה - בית המשפט המחוזי

קבע בפירוש כי המשקיעים לוקאץ' ושילוני (בהתאמה) לא ידעו באותה עת שהשקעותיהם בקרנות ירדו לטמיון. אכן, בשונה מהם, המשקיע עינת ידע שכספו הופסד עובר לנתינת הרשאה למערער לסחור בבית ההשקעות. אולם, הוא הסתמך על מצגי שווא אחרים מטעם המערער הנוגעים לעיתוי ולנסיבות שבהם הופסדו הכספים (כך למשל, אמר המערער לעינת בספטמבר 2008, לאחר שכספי ההשקעה הופסדו כבר בחודשים מרץ ואפריל 2008, כי "בבת אחת נמחק כל הכסף"). על כן, אין מקום לקבל את טענתו של המערער גם בעניין זה.

הרשעת המערער מכוח סעיף 184 לחוק סדר הדין הפלילי

86. המערער טוען, כפי שכבר צוין, ביחס לאישומים 13 ו-17, כי לא ניתנה לו הזדמנות סבירה להתגונן מפני הרשעתו בעבירות של קבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות שיוחס לו באישומים אלה (אחת בכל אחד מהם), בשים לב לכך שהעובדות אשר על בסיסן הורשע לא נכללו בכתב האישום. טענה זו יש לבחון בהתאם לעקרונות שנקבעו בפסיקה באשר ליישומו של סעיף 184 לחוק סדר הדין הפלילי החל על סוגיה זו.

87. סעיף 184 לחוק סדר הדין הפלילי קובע כדלקמן:

"בית המשפט רשאי להרשיע נאשם בעבירה שאשמתו בה נתגלתה מן העובדות שהוכחו לפניו, אף אם עובדות אלה לא נטענו בכתב האישום, ובלבד שניתנה לנאשם הזדמנות סבירה להתגונן; אולם לא יוטל עליו בשל כך עונש חמור מזה שאפשר היה להטיל עליו אילו הוכחו העובדות כפי שנטענו בכתב האישום".

88. אם כן, סעיף 184 מקנה סמכות לבית המשפט להרשיע נאשם בעבירה על-בסיס עובדות שלא נטענו בכתב האישום שהוגש נגדו, ובלבד שניתנה לו הזדמנות סבירה להתגונן. העיקרון של "הזדמנות סבירה להתגונן" פורש בפסיקה כמחייב עמידה במבחן כפול: מבחן טכני-פרוצדוראלי, היינו האם ניתנה לנאשם הזדמנות ממשית לחקור עדים ולהביא ראיות, ומבחן מהותי, היינו האם ניתנה לנאשם הזדמנות לגבש ולהציג קו הגנה ביחס לעבירה (ראו: ע"פ 63/79 עוזר נ' מדינת ישראל, פ"ד לג(3) 606, 615 (1979); ע"פ 8168/05 פלינק נ' מדינת ישראל, פסקה 20 (31.5.2007), וההפניות שם).

89. כן נקבע בפסיקה כי עמידה בדרישה של "הזדמנות סבירה להתגונן" אינה חייבת להתבטא באזהרה מפורשת של הנאשם במהלך הדיון (ראו: ע"פ 545/88 בן-עזרא נ' מדינת ישראל, פ"ד מג(2) 316, 323 (1989)). עם זאת, נקבע כי מקום שבו לא קיימת זיקה עניינית הדוקה בין התשתית הנטענת באישום לבין זו ששימשה יסוד להרשעה מתחזק הצורך באזהרה מפורשת בדבר הצורך להרחיב את מסגרת הגנתו של המערער (שם. כן ראו: עניין מגירא).

90. על סמך עקרונות אלה, הגעתי לכלל מסקנה שאין מקום לקבל את טענות המערער על סמך סעיף 184 לחוק סדר הדין הפלילי.

91. מעיון בנוסחו של אישום 13 עולה שאכן אין בו התייחסות לסוגיית השקעתו האישית של המערער בקרן ולמספר המשקיעים בה. עם זאת, אין חולק על כך שכתב האישום מייחס למערער עבירה של קבלת דבר במרמה בנסיבות

מחמירות על בסיס מצגי שווא, וכי המצגים שעל בסיסם הורשע המערער נדונו במהלך המשפט. התרשמתי כי למערער ניתנה הזדמנות סבירה להתמודד עמם, הן בהיבט הטכני-פרוצדוראלי והן בהיבט המהותי. המערער נדרש לשאלת המצגים בדבר השקעתו האישית בקרן ובאשר למספר המשקיעים בה בחקירתו הראשית, ונושאה השקעה אישית אף התעורר במסגרת חקירתו הנגדית של רחמני על-ידי בא-כוחו של המערער. כמו כן, המדינה התייחסה לכך בסיכומיה. גם מבחינה מהותית עולה כי למערער ניתנה הזדמנות לגבש קו הגנה ביחס לטענות אלה, וכך אף עשה, אלא שקו הגנה זה לא התקבל על-ידי בית המשפט המחוזי.

92. אף דין טענותיו של המערער בנוגע לאישום 17 להידחות. טענתו כי לא ניתנה לו הזדמנות להתגונן בעניין זה נטענה בעלמא. עיון בהכרעת דינו של בית המשפט המחוזי מעלה שלטענה זו אין בסיס. במישור הטכני-פרוצדוראלי, הרי שברגע נחקר בעניין בחקירתו הנגדית על-ידי בא-כוח המערער; במישור המהותי, המערער אף ניסה להעלות תזה חלופית (הן במשפט עצמו והן בערעור לפנינו) לפיה האפשרות להשקעה נוספת ביולי 2008 נסבה על קרן השקעות פרטית ולא על הקרן שלגביה נשלחו דו"חות כוזבים לברנע. תזה זו נדחתה כאמור על-ידי בית המשפט המחוזי, ולא שוכנעתי כי נפל פגם בכך. על כן, יש להותיר על כנה גם את הרשעתו של המערער בעבירה של ניסיון לקבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות במסגרת אישום 17.

הרשעתו של המערער בעבירות נוספות

93. בגדרו של אישום 6 הורשע כאמור המערער לא רק בעבירה של קבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות, אלא גם בעבירה של גניבה בידי מורשה ביחס לסכומי כסף נוספים שהעביר ללוריא, כספים שלא הושקעו בקרן בי-גידור. הערעור נסב גם על כך. כפי שכבר צוין, עיקר טענותיו של המערער ביחס לכספים אלה נוגע לכך שברובם מדובר בכספי הלוואה, ועל כן, לשיטתו, אין הצדקה להרשיעו בעבירת הגניבה.

94. בעיקרו של דבר, טענות נוספות אלה של המערער ביחס לאישום 6 אינן מועילות לו. בית המשפט המחוזי קבע באופן מפורש כי לפחות חלק מן הכספים הנוספים הועברו על-ידי לוריא לצורך השקעה בקרנות הגידור (שלא במתכונת של הלוואה). בית המשפט המחוזי קבע כי סכום של 140,000 שקל הועבר על-ידי לוריא למערער בפברואר 2008 לשם השקעה בקרן אי.אס ובקרן בי-גידור. טענתו של המערער כי 90,000 שקל מתוך סכום זה הועברו כהלוואה נדחתה על-ידי בית המשפט המחוזי, קביעה שאין מקום להתערב בה. בית המשפט המחוזי אף קבע כי סכום של 60,000 שקל הועבר למערער על-ידי לוריא בחודש ספטמבר 2008 גם כן לשם השקעה בקרנות הגידור. בית המשפט המחוזי הצביע על כך שכספים אלה כלל לא הושקעו בקרנות, אלא מצאו את דרכם לחשבון הבנק הפרטי של המערער ולשימוש האישי (פסקאות 137-138 ו-147-148 להכרעת דינו של בית המשפט המחוזי). המערער ניסה לטשטש עובדות אלה בכך שדיווח ללוריא שכל הכספים שזה העביר לו הושקעו והופסדו בשוק ההון. בנסיבות אלה, אני סבורה שיש להותיר את הרשעתו של המערער בעבירה של גניבה בידי מורשה בגדר אישום 6 על כנה, אם כי תוך הגבלתה רק לחלק מהכספים שהעביר לוריא למערער (בסך של 200,000 שקל), וזאת מחמת הספק.

95. נותרה עוד טענתו של המערער בנוגע לאישום 9. מלכתחילה טען המערער כי לא היה מקום להרשיעו בעבירה של קבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות לצד עבירה של גניבה בידי מורשה ביחס ל-45 אחוזים מכספי השקעתו של חפר בקרן בי-גידור. בנסיבות העניין, ולנוכח ההודעה שמסרה המדינה לאחר הדיון במעמד הצדדים (היינו להסכמה העקרונית להמיר את ההרשעה בעבירה של גניבה בידי מורשה בעבירה של קבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות ביחס

ל-45 אחוזים מכספי ההשקעה בקרן בי-גידור) ממילא יש מקום להרשיע את המערער רק בעבירה אחת של קבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות בגין המעשים המיוחסים לו באישום זה.

דיון בערעור על הכרעת הדין בפרשת ביברוקר

96. בניגוד לפרשת ברוקרטוב, שבה נסב הערעור גם על הרשעה באישומים ספציפיים, בהתייחס לפרשת ביברוקר תוקף המערער את הרשעתו בכל האישומים כמכלול - ובתוך כך גם בכל הנוגע לכך שפעל כמבצע בצוותא. טענותיו של המערער מתמקדות בחלקו המשני בביצועם של המעשים המפורטים באישומים.

97. דינן של טענות אלה להידחות. בעיקרן, טענות אלה נוגעות לממצאי עובדה ומהימנות שנקבעו על-ידי הערכאה הדיונית, אשר בהן, כידוע, ערכאת הערעור מתערבת אך במקרים חריגים (ראו למשל: ע"פ 2796/03 ביבס נ' מדינת ישראל, פסקה 21 (5.7.2004) והאסמכתאות שם). עיון בהכרעת דינו של בית המשפט המחוזי ביחס לפרשת ביברוקר מעלה כי אין מקום להתערבות מסוג זה. בית המשפט המחוזי בחן את העדויות השונות לאורכן, לרוחבן ולעומקן, ובכלל זה את הגרסאות שמסר המערער במשטרה ואת עדותו בבית המשפט. התרשמתי כי לא נפל כל פגם בבחינה זו ובמסקנות שאליהן הגיע בית המשפט המחוזי. כך באשר לקביעותיו של בית המשפט המחוזי בעניין השפעתם של כדורי הפירקוסט על המערער (עניין המצוי בלב סמכותו של בית המשפט המחוזי כערכאה דיונית) וכך גם בעניין מסקנותיו של בית המשפט המחוזי ממכלול העדויות באשר לתפקיד שלקח המערער בפרשה והקשר שלו לשימוש שנעשה בכספי המשקיעים. למעשה, דווקא העובדה שבית המשפט המחוזי נמנע מלהסתמך על דבריו של שובל בעניין תפקידו של המערער בפרשה, בקובעו כי עדותו של שובל "מבולבלת, בעלת סתירות פנימיות ומגמתית" (פסקה 446 להכרעת דינו של בית המשפט המחוזי), מלמדת כי בית המשפט המחוזי בחן בקפידה את הראיות המרשיעות נגד המערער ולא מיהר להסיק מהן על אשמתו.

98. טענה מרכזית נוספת של המערער הייתה, כי לכל היותר יש לראות בו מי שמסייע לשובל, ולא מי שפעל כמבצע בצוותא של העבירות שביצע.

99. ההבחנה בין מבצע בצוותא לבין מסייע אינה תמיד פשוטה. עם זאת, בנסיבות העניין לא מתעורר קושי אמיתי לקבוע כי יש לראות במערער מי שביצע בצוותא את המעשים עם שובל במסגרת פרשת ביברוקר. מבחינה רעיונית, "מבצע בצוותא" הומשג כמי שהוא "אדון לפעילות העבריינית" ומהווה "איש פנים" ביחס לביצועה (ראו: ע"פ 2796/95 פלונים נ' מדינת ישראל, פ"ד נא(3) 388 (1997) (להלן: עניין פלונים)). בפסיקתו של בית משפט זה, כמו גם בספרות המשפטית, הוצעו מספר מבחני עזר אשר מסייעים לבחון האם פלוני אכן היה "במעגל הפנימי" של מבצעי העבירה או שמא תרומתו לביצוע העבירה עולה כדי סיוע בלבד. אלה כוללים את "מבחן השליטה הפונקציונאלית", "המבחן האובייקטיבי", "מבחן התכנון המוקדם" ו"המבחן המשולב" (ראו: ע"פ 10153/07 קייסי נ' מדינת ישראל, פסקה 43 (30.7.2012) (להלן: עניין קייסי); יורם רבין, יניב ואקי דיני עונשין 640-648 (מהדורה שלישית, 2014) (להלן: רבין וואקי)). בית משפט זה עשה שימוש במבחנים השונים, תוך התייחסות לאפקט המצטבר של הפעלתם. מבחינה עיונית טהורה עשוי להתגלות בין המבחנים השונים מתח (עניין קייסי, בפסקה 43). עם זאת, יש שהפעלתם של המבחנים אינה מותירה ספק באשר לסיווג תפקידו של הנאשם בביצוע העבירה, וכזה הוא כאמור המקרה שלפנינו.

100. בנסיבות העניין, לא נדרש, כאמור, דיון מפורט במבחנים שפורטו לעיל. בענייננו, ממכלול הראיות עולה בבירור תרומתו המרכזית של המערער לביצוען של העבירות במסגרת פרשת ביברוקר. בכל הנוגע למישור העובדתי, הוא נטל חלק פעיל במצגי השווא, שלח דו"חות כוזבים למשקיעים ואף עשה שימוש בכספים, בין היתר לצורך כיסוי הפסדים. המערער היה אפוא חלק מהמעגל הפנימי בביצוען של העבירות, ולא ניתן להגדיר את מכלול פעולותיו בפרשה זו כ"אמצעי עזר" בלבד (כפי שנקבע באופן ברור בפסקה 492 להכרעת דינו של בית המשפט המחוזי).

101. גם בכל הנוגע למישור הנפשי, הראיות מצביעות על כך שהמערער היה מיודע באשר לפעולות שנעשו בחברת ביברוקר ושותף פעיל לקבלת ההחלטות בה. חרף ניסיונותיו להציג עצמו כמי שרק מילא אחר הנחיותיו של שובל ואף פעל תחת איומיו, נקבע כי המערער שיתף פעולה עם שובל לאורך כל הדרך. על כן, צדק בית המשפט המחוזי בכך שסיווג את המערער בנסיבות העניין כמבצע בצוותא (ראו עוד: ע"פ 8573/96 מרקדו נ' מדינת ישראל, פ"ד נא(5) 481, 551-550 (1997); ע"פ 2333/07 תענך נ' מדינת ישראל, פסקאות 120-136 (12.7.2010)).

102. מן הראוי להוסיף כי גם אם היה ממש בטענתו של המערער כי שובל היה הגורם הדומיננטי מבין השניים במרמה ובהונאה של המשקיעים, עדיין לא היה בכך כדי לשלול את הגדרתו כמבצע בצוותא. בית משפט זה כבר קבע כי במסגרת הביצוע בצוותא תיתכן "חלוקת עבודה" בין העבריינים כך שחלקו של אחד בביצוע העבירות גדול מן האחר (ראו למשל: ע"פ 1639/98 דהן נ' מדינת ישראל, פ"ד נה(4) 501, 518-520 (2001); ע"פ 3390/98 רוש נ' מדינת ישראל, פ"ד נג(5) 871, 877-878 (1999)). המערער הדגיש כי לא נכח בחלק מן הפגישות שקיים שובל עם המתלוננים בפרשה עובר להעברת הכספים על-ידם, וביקש להתבסס על עובדה זו. אולם, כבר נקבע כי הימצאותו של המבצע במקום העבירה אינה תנאי הכרחי לביצוע בצוותא (ראו למשל: דנ"פ 1294/96 משולם נ' מדינת ישראל, פ"ד נב(5) 1, 29-32 (1998); רבין וואקי, בעמ' 646-647). עקרונות אלה הותוו אף כאשר עמד נגד עיניו של בית המשפט ביצוען של עבירות הכרוכות בפעילות פיזית, ודומה שמקל וחומר הם יפים גם ביחס לביצוען של עבירות כלכליות.

התיקונים בהכרעת הדין ובגזר הדין והמסגרת הנורמטיבית לדיון בהם

103. המערער תוקף גם את החלטותיו של בית המשפט המחוזי מיום 29.4.2013 - החלטה אחת שתיקנה את הכרעת הדין, זמן קצר לפני מתן גזר הדין (בדמות הוספת הרשעה מפורשת בעבירות של רישום כוזב במסמכי תאגיד באישומים 9 ו-10) והחלטה נוספת שתיקנה את גזר הדין, זמן קצר לאחר נתינתו (בדמות הוספת פיצוי לארבעה קורבנות נוספים ששמותיהם לא הוזכרו בגזר הדין).

104. ככלל, ההסדר החוקי בנושא של תיקון טעויות בפסקי דין והחלטות מעוגן בסעיף 81 לחוק בתי המשפט, התשמ"ד-1984 (להלן: חוק בתי המשפט). על-פי הוראה זו, בית המשפט רשאי לתקן טעות בפסק דין או בהחלטה אחרת שנתן תוך 21 יום. המונח "טעות" לענין סעיף זה מוגדר בסעיף 81(א) כ"טעות לשון, טעות בחישוב, פליטת קולמוס, השמטה מקרית, הוספת דבר באקראי וכיוצא באלה". השאלה העומדת בפנינו היא כיצד יש לפרש סעיף זה, ובעיקר באיזה אופן הוא חל על תיקונה של הכרעת דין בשלב של "בין המצרים" - לאחר שניתנה הכרעת הדין אך טרם ניתן גזר הדין. בעיקרו של דבר, השאלה היא האם בשלב זה יש לראות בהכרעת הדין משום החלטה מוגמרת שעליה חל סעיף 81 לחוק בתי המשפט, על כל כלליו ודקדוקיו, או שמא יש לראות בכך "מצב מיוחד" שבו בית המשפט טרם קם מכסאו, ולכן לבית המשפט נתון שיקול דעת רחב יותר ביחס לתיקון, הגם שהוא מצווה כמובן להפעיל שיקול דעתו בעניין בהירות רבה.

105. בהחלטה שהתייחסה לתיקונה של הכרעת הדין עמדתו של בית המשפט הייתה שטרם סיים את מלאכת כתיבתו של פסק הדין, ומכאן שסעיף 81 לחוק בתי המשפט כלל אינו חל במקרה זה. לשיטתו של בית המשפט המחוזי, הוא היה רשאי לתקן את הכרעת הדין על דרך של הוספת ההרשעה בעבירות של רישום כוזב מבלי להיות כבול לסייגים הקבועים בסעיף 81, ובכלל זה לכך שחלפו 21 ימים ממועד מתן הכרעת הדין.

106. כפי שצוין, המערער תוקף קביעה זו של בית המשפט המחוזי. הוא סבור שבית המשפט המחוזי כלל לא היה מוסמך לתקן את הטעויות שנפלו בהכרעת הדין, וכי תיקון מסוג זה יכול להיעשות בשלב הערעור בלבד. נשאלת אפוא השאלה: האם אכן, כפי שטוען המערער, תיקונה של הכרעת דין בהליך פלילי יכול להתבצע רק בתנאים שמציב סעיף 81 לחוק בתי המשפט או שמא חלים על תיקון כזה עקרונות נוספים, הנובעים מן המעמד המיוחד של הכרעת הדין המרשיעה כחלק מפסק הדין המוגמר?

107. לאחר שנתתי דעתי לשאלה זו, שטרם זכתה להתייחסות של ממש בפסיקתו של בית משפט זה, דעתי היא כדעתו של בית המשפט המחוזי, היינו שתיקונה של הכרעת דין מרשיעה במשפט פלילי אינו נשלט אך על-ידי סעיף 81 לחוק בתי המשפט. פסק דין מרשיע שניתן בהליך פלילי מושלם רק בהינתן גזר הדין (כפי שמורה סעיף 195 לחוק סדר הדין הפלילי). עיקרון זה בא לידי ביטוי, בין היתר, בכך שלא ניתן להגיש ערעור על קביעותיו של בית המשפט בהכרעת הדין אלא לאחר מתן גזר הדין (ראו למשל: רע"פ 8238/05 אלשיך נ' מדינת ישראל (28.2.2006)) וכן בכך שבית המשפט רשאי, אמנם בנסיבות חריגות בלבד, להידרש לראיות נוספות שהוגשו על-ידי בעל דין בשלב שבין הכרעת הדין לבין מתן גזר הדין (ראו: ע"פ 5874/00 לזרובסקי נ' מדינת ישראל, פ"ד נה(4) 249, 254 (2001)). בהמשך לכך, הוכרה האפשרות המקלה באופן יחסי - אף שגם היא מוגבלת - העומדת לרשותו של נאשם שהורשע בדין לחזור בו מהודאתו בתקופה זו, וזאת בהשוואה לחזרה מהודאה לאחר מתן גזר הדין, שתאושר רק במקרים חריגים ונדירים (ראו: ע"פ 6349/11 שניידר (נשימוב) נ' מדינת ישראל, פסקאות 3-6 לחוות דעתי (10.6.2013)). על כן, מקובלת עלי העמדה העקרונית לפיה בית המשפט מוסמך לתקן טעות שנפלה בהכרעת דינו, כל עוד לא ניתן גזר הדין. אסביר בקצרה את עמדתי.

108. הכרעת הדין כפי שמעיד עליה שמה, היא הרת גורל - לנאשם, לקורבן העבירה ואף לחברה כולה. ברי כי על בית המשפט לעשות את כל המאמצים הנדרשים על מנת שהכרעת דין תשומע כאשר היא נקייה מטעויות. כך גם נדרשים עורכי הדין, כ"קציני בית המשפט" להימנע מלהטעות חלילה את בית המשפט או להציג בפניו נתונים חלקיים או מוטעים. יחד עם זאת, דרכו של עולם היא שלמרבה הצער, וחרף המאמצים למונען ולמזערן - טעויות קורות. השאלה, אם כן, אינה האם נופלות טעויות בהחלטות שיפוטיות, אלא מי ראוי שיתקנן: הערכאה שנתנה את ההחלטה או רק ערכאת הערעור.

109. בעיקרו של דבר, הגישה המקובלת בפסיקה כיום גורסת כי לאחר שבית המשפט "קם מכסאו" הוא מוסמך, על-פי סעיף 81(א) לחוק בתי המשפט, לתקן רק טעויות בעלות אופי טכני (ראו למשל: רע"פ 10853/06 מדינת ישראל נ' גנאים, פסקה ה(11) (5.2.2007)); ע"א 9085/00 שטרית נ' אחים שרבט חברה לבנין בע"מ, פ"ד מז(5) 462, 475-476 (2003); רע"א 9078/08 פינקלשטיין נ' טיב בית חרושת לנקניק ובשר מעושן - שותפות מוגבלת (10.4.2009)). לצד זאת, מוסמך בית המשפט לתקן החלטה או פסק דין בכל עת, ובכלל זאת גם תיקון מהותי, ובלבד שהדבר נעשה בהסכמת בעלי הדין (סעיף 81(ב) לחוק בתי המשפט).

110. אולם, כללים אלה חלים, כאמור, רק כאשר בית המשפט כבר סיים את מלאכתו. מכאן, שהם אינם חלים בתקופת הביניים הייחודית שבין מתן הכרעת הדין לגזר הדין, תקופה שבה טרם שלמה מלאכתו של בית המשפט. לכאורה, ניתן היה לסבור שגישה מחמירה בהתייחסות לתיקון טעויות תואמת את היחס הנדרש לסדרי הדין בפלילים בשם ההקפדה המיוחדת על הגינות ההליך. אולם, בקשות תיקון מסוימות אינן חותרות תחת הגינות זו, אלא צפויות לשרת אותה. אני סבורה כי הן הדין הפוזיטיבי (המכיר בסמכות הטבועה של בית המשפט לתקן טעויות מהותיות בטרם "קם מכסאו") והן שיקולי מדיניות שענינם יעילות ההליך, הגעה לתוצאה נכונה ומניעת עיוות דין, מובילים למסקנה כי יש להכיר בסמכותו של בית המשפט לתקן טעויות מהותיות שנפלו בהכרעת הדין, קודם למתן גזר הדין. הערכאה הדיונית היא "מתקן הנזק הזול ביותר", ללא צורך בהמתנה להחלטתה של ערכאת הערעור (להצגתו של טיעון זה לצורך אימוץ פרשנות רחבה לסעיף 81 לחוק בתי המשפט, השוו: טל חבקין "תיקון אנכי, תיקון אופקי ומה שביניהם: על חלוקת תפקידים יעילה בין שלוש ערכאות שיפוט" משפטים מה (צפוי להתפרסם, 2015) (להלן: חבקין)). המתנה לתיקון בשלב הערעור עלולה להטריד שלא לצורך לא רק את התביעה, אלא בעיקר את הנאשם, וכן להכביד עוד יותר על בתי המשפט העמוסים ממילא. לא למותר לציין כי ניתן להצביע על החלטות של ערכאות דיוניות שבמסגרתן תוקנו טעויות שנפלו בהכרעות דין (ראו למשל: ת"פ 30737-09-10 (שלום כפ"ס) מדינת ישראל נ' קאסם (15.12.2013); ת"פ (מחוזי-חיפה) 243/00 מדינת ישראל נ' סלס (5.8.2003)).

111. עם זאת, כפי שנקבע בהקשרים אחרים נוספים: סמכות - לחוד, ושיקול דעת - לחוד. קביעה כי לבית המשפט נתונה הסמכות לתיקון טעויות שנפלו בהכרעת הדין, אין משמעה כי ניתן לערוך שינויים מכל סוג ובכל עת בהכרעת הדין. הזהירות כאן היא נדרשת, מאחר שלתיקון טעויות מהותיות בידי הערכאה הדיונית ישנם גם חסרונות, ובראשם הפגיעה בוודאות המשפטית ויצירת פוטנציאל להארכה נוספת של ההתדיינות. לכן, ככלל, גם בשלב שבו טרם ניתן גזר הדין, יש לתת משקל לרציונאלים העומדים בבסיס העיקרון של "גמר המלאכה" גם ביחס להכרעת הדין, ובכלל זה לצורך בהבטחת התקינות של ההליך השיפוטי (ראו והשוו: בג"ץ 681/12 גרינשפן נ' היועץ המשפטי לממשלה, פסקאות 14-17 (19.9.2012)), כמו גם בשמירה על מראית פני הצדק. לא ניתן להתעלם מכך שהכרעת הדין אמורה לשמש בסיס להיערכותם של הצדדים לטיעונים ביחס לגזר הדין. לעובדה זו יש לתת משנה משקל ככל שהדברים אמורים בנאשם, היינו בקבלתה של בקשת תיקון המובילה להרשעה בעבירות נוספות. זאת ועוד: אין מקום להפוך את פרק הזמן שבין הכרעת הדין לבין גזר הדין ל"מקצה שיפורים" שבו יתאפשר לצדדים ולבית המשפט לתקן את הכרעת הדין ללא כל מגבלה. ניתן אף לומר, כי הגישה בעניין זה צריכה להיות מחמירה, באופן שיכוון את בית המשפט להקפיד הקפדה יתרה על ניסוחה של הכרעת הדין קודם לנתינתה.

112. אם כן, באלו מצבים ראוי יהיה לתקן טעות שנפלה בהכרעת דין מרשיעה מקום בו טרם ניתן גזר הדין? לצורך הכרעה בשאלה זו, על בית המשפט להידרש לשלושה שיקולים מרכזיים: מהות הטעות, פרק הזמן שחלף מאז ניתנה ההחלטה, וכן השלכתו של התיקון על הגינות ההליך (ראו והשוו את השיקולים שאותם מונה חבקין בנוגע לתיקון טעות בתיקים אזרחיים: שם, בפרק ג' למאמר).

113. באשר לסוג הטעות, אני סבורה שתנאי מקדמי לכך שניתן יהיה לתקן טעות בשלב שלאחר מתן הכרעת הדין צריך להיות שמדובר בטעות ברורה וגלויה, כך שבית המשפט לא יבחן מחדש קביעות הנובעות משיקול דעתו. כך למשל, במסגרת תיקון טעות בהכרעת דין, לא ישנה בית המשפט את הערכת העדויות. אולם, הוא יהיה רשאי, במקרים המתאימים, לבטל ממצא עובדתי המתבסס על ראיה מסוימת, אף שבפועל זו כלל לא הוגשה. כן ניתן להניח כי במקרה בו דן בית המשפט בתיק מורכב בן עשרות אישומים, ונמנע בטעות מלהכריע באשר לאחד מן האישומים הרבים, הוא יהיה רשאי לתקן טעות זו בתקופה שעד מתן גזר הדין. כמו כן, יוכל בית המשפט לבטל הרשעה המבוססת על הוראת

חוק ששוב אינה בתוקף. קשת הטעויות האפשריות היא כמובן רחבה ביותר, וברי כי אין אפשרות לקבוע מראש רשימה סגורה של סוגי טעויות אותן יהיה ראוי לתקן בשלב שבין הכרעת הדין לבין גזר הדין. על הפסיקה להתפתח בהקשר זה, כדרכה, עקב בצד אגודל, ממקרה למקרה. למותר להדגיש בהקשר זה את המובן מאליו: הגשת בקשה לתיקון טעות שנפלה בהכרעת הדין אינה המקום להעלות טענות בעלות אופי ערעורי, ואין בה כדי להוות מזוזר למחדלים ולטעויות של בעלי הדין בניהול המשפט.

114. באשר לפרק הזמן שעבר מאז שניתנה הכרעת הדין, יש לחזור ולהזכיר כי מן האמור עד כה עולה כי בקשה לתיקונה של הכרעת דין אינה כפופה לסעיף 81(א) לחוק בתי המשפט. על כן, מגבלת הזמנים של 21 יום הקבועה בסעיף זה אינה חלה עליה. עם זאת, לנוכח החשיבות הנודעת לוודאות המשפטית בהקשר של הכרעות דין, בשים לב לצורך להתכונן לשלב הטעוים לעונש, וכן בהתחשב בכך שטעויות ברורות וגלויות אמורות להתגלות בסמוך למתן הכרעת הדין, הרי שברוב רובם של המקרים טווח הזמנים להגשת בקשה לתיקון הכרעת דין יהיה קצר למדי. כמובן, כל מקרה יבחן לגופו בידי בית המשפט שידון בעניין, תוך התחשבות בין השאר בהיקפה של הכרעת הדין ובזמן הנדרש ללימודה.

115. שיקול שלישי בכל הנוגע לתיקון טעות שנפלה בהכרעת דין נוגע להשלכתו של התיקון על הגינות ההליך, היינו לצורך להבטיח כי התיקון לא יגרום לנאשם עיוות דין. ראוי לציין בהקשר זה כי הן ההגנה והן התביעה יכולות לבקש את תיקון פסק הדין (וכמובן שאף בית המשפט עצמו רשאי מטבע הדברים לתקן טעויות גם מיוזמתו) (השוו: ע"פ 8052/99 מאיר נ' מדינת ישראל (14.12.1999)). איני סבורה שבית המשפט רשאי לתקן טעות רק כאשר הדבר פועל לטובת הנאשם. זאת, שכן בשיטתנו, בניגוד למקובל בארצות הברית למשל, רשאית ערכאת הערעור לתקן טעות ל"רעת" הנאשם, קרי להרשיעו כאשר זוכה בערכאה הדיונית, ואיני רואה מקום להחיל דין שונה דווקא על הערכאה הדיונית. עם זאת, נוכח אי-הסימטריה המובנית בין הנאשם לבין המדינה בהליך הפלילי, נראה כי בפני המדינה יעמוד רף גבוה יותר כאשר תבקש לתקן טעות בהכרעת דין, בעיקר כאשר לתביעה עצמה הייתה תרומה לטעות שנפלה בה, כגון במקרה בו היא הציגה נתון שגוי בסיכומיה הסותר ראיות שהוגשו מטעמה (ראו והשוו: ע"פ 6304/11 מדינת ישראל נ' פלוני, פסקאות 41-43 לפסק דינו של השופט נ' סולברג (20.9.2012); ע"פ 8080/12 מדינת ישראל נ' אולמרט, פסקאות 13-15 לפסק דינו של הנשיא א' גרוניס (6.8.2014)).

116. בבואנו ליישם את האמור על ענייננו, מסקנתנו היא שבית המשפט המחוזי היה מוסמך לתקן את הכרעת דינו, וכי ראוי היה שיעשה כן. באשר למסגרת הזמנים שבה תוקנה הטעות, יש להודות שאמנם חלפו למעלה משלושים ימים ממועד הכרעת הדין ועד לתיקון הטעות. אולם, בהקשר זה יש להביא בחשבון את העובדה שמדובר בהכרעת דין ארוכה ומורכבת ביותר, המשתרעת על-פני למעלה מ-200 עמודים. באשר למהות הטעות, התרשמתי כי מדובר בטעות ברורה. בית המשפט המחוזי הצביע על כך שבהכרעת הדין המקורית הייתה התייחסות לעבירות שהחלטת התיקון נסבה על הרשעה בהן. ואמנם, עיון בהכרעת הדין בכללותה מעלה כי כוונתו המקורית של בית המשפט המחוזי הייתה להרשיע את המערער בעבירות אלה בגדרם של אישומים 9 ו-10, וכי הדבר לא נעשה בפועל בשל השמטה לא מכוונת. לבסוף, וזהו שיקול מכריע, איני סבורה שתיקון הטעות מוביל בנסיבות העניין לעיוות דין למערער. כזכור, הרשעתו של המערער בעבירות של רישום כוזב במסמכי תאגיד הייתה הרשעה "רוחבית" שנגעה למספר אישומים במקביל. מעבר לטענתו הכללית בדבר היסוד הנפשי הנדרש להרשעה בעבירה זו, אין למערער טענות נקודתיות כלפי הרשעתו באישומים 9 ו-10. בנסיבות אלה, אני סבורה שאין מקום לתת למערער "ליהנות" מהטעות שנפלה בהכרעת הדין. קביעה שכזו הייתה עלולה להוביל את המדינה להגיש ערעור על הכרעת הדין רק בעניין ההרשעה בעבירות אלה, תוצאה שאינה ראויה בעליל גם מנקודת מבטו של המערער. על כן, ובשים לב למכלול העבירות שבהן הורשע, המסקנה המתבקשת היא

שהיה מקום לתקן את הכרעת הדין כפי שתוקנה.

117. בכל הנוגע לתיקון גזר הדין, הרי שעליו חל לכאורה ההסדר הקבוע בסעיף 81(א) לחוק בתי המשפט, שכן עם נתינתו מסיים בית המשפט שדן בתיק את מלאכתו. ואמנם, בית המשפט המחוזי תיקן את גזר הדין ביום שבו הוא ניתן (ובטרם נחתמה ההחלטה במחשב), באופן שהתייחס להשתתפות פיצויים ביחס לחלק מן המתלוננים - במתכונת שהשוותה את ההתייחסות לעניינם לפסיקת הפיצויים ביחס למתלוננים האחרים. קשה לחלוק על כך שמדובר בטעות מקרית וששמותיהם של הארבעה אכן נשמטו מגזר הדין בהיסח הדעת, ולכן מדובר בתיקון העומד בתנאים הקבועים בסעיף 81(א). יתרה מכך, בית משפט זה כבר פסק פעמים רבות כי בית משפט רשאי לתקן את גזר דינו אם התיקון מתבצע עוד באותו היום שבו הושת העונש (ועל כן, למעשה, הוא לא "קם מכסאו". ראו: המ' 464/65 עוזר נ' היועץ המשפטי, פ"ד יט(4) 31, 40 (1965); בג"ץ 63/74 איזמירו נ' בית המשפט המחוזי, תל-אביב-יפו, פ"ד כח(2) 37, 42 (1974)). אמנם, התיקון התבצע שלא במעמד הצדדים. עם זאת, בשים לב למהותו של התיקון ולנסיבות העניין, כפי שפורטו לעיל, אני סבורה שיש להשאיר תיקון זה על כנו (ראו למשל: ע"פ 866/95 סוסן נ' מדינת ישראל, פ"ד נ(1) 810, 793 (1996)).

118. בשולי הדברים אציין כי בטיעון שבפנינו סמכה המדינה את ידיה על הנמקתו המקורית של בית המשפט המחוזי לפיה תיקונה של הכרעת הדין התאפשר, מכל מקום, משום שבית המשפט טרם סיים את מלאכתו כל עוד לא ניתן גזר הדין. זאת, הגם שבהליכים אחרים שבהם עלתה שאלה דומה, ננקטה עמדה אחרת לפיה בית המשפט אינו רשאי לתקן את הכרעת הדין שלא על דרך סעיף 81 לחוק בתי המשפט, גם אם טרם ניתן גזר הדין (ראו: ת"פ (מחוזי י-ם) 377/04 מדינת ישראל נ' וול, פסקאות 2-3 (18.10.2007); ע"פ (מחוזי מרכז) 39054-10-13 פרקליטות מחוז מרכז מיסוי וכלכלה נ' כהן, פסקאות 29, 49 (26.2.2014). בקשת רשות ערעור על פסק דין זה נדחתה (רע"פ 2588/14 מאחר שטרם נסתיימו ההליכים הנוגעים לאותו עניין בערכאות נמוכות יותר). טענה זו נטענה בשם המדינה באותם עניינים לחובתו של הנאשם. ניתן להניח, לטובת המדינה, כי אי-ההתאמה בטענות אלה לא נולדה בכוונת מכוון. עם זאת, במבט הצופה פני עתיד רצוי כי בעניינים שלהם היבטים עקרוניים ו"השלכות רחב" פרקליטות המדינה תגבש, ככל הניתן, עמדה אחידה קודם להצגתה בפני בית המשפט. למצער, ככל שהדבר לא נעשה, ראוי שהשינוי בעמדה יובא לידיעתו של בית המשפט.

גזר הדין

119. בבואנו לדון בערעור על גזר דינו של המערער נקודת המוצא חייבת להיות מחמירה - בשים לב לעוצמת הפגיעה בקורבנות העבירות, כמו גם בפגיעה האנושה של עבירות מרמה מסוג זה בביטחון הנדרש בפעילות כלכלית וביכולתם של אנשים לתת אמון בזולתם. מבחינה זו, מקובלת עלינו לחלוטין הגישה העקרונית שאימץ בית המשפט המחוזי. במקביל לכך, יש להביא בחשבון את זיכויו המוסכם של המערער מחלק מעבירות הגניבה, כמו גם למספר שיקולים נוספים, שיפורטו להלן.

120. המערער ושוכל פגעו במספר אינטרסים מוגנים חשובים. הם פגעו ברכושם של המשקיעים ובחופש הבחירה שלהם לגבי השימוש ברכוש זה. הם פגעו בביטחונם הכלכלי, ועל כן גם בשלוות חייהם. חלק מהנפגעים איבדו את כל חסכוניותיהם. חלקם הם קשישים שהפסידו את כספי הפנסיה שלהם. אלה ואחרים חשו פגיעה קשה בכבודם העצמי על רקע המצב הכלכלי שאליו נקלעו ונוכח הפרת האמון האישי כלפיהם. בית המשפט המחוזי עמד בהרחבה בגזר דינו על

הפגיעה בקורבנות ועל הנזקים שנגרמו להם, והדברים מדברים בעד עצמם. יתרה מזו, המעשים שבהם הורשעו המערער ושוכל פגעו באמונם של המשקיעים בשוק הכלכלי בכלל ובשוק ההון בפרט. הם ביצעו את מעשיהם בשיטתיות ובתחכום, וכך הפילו ברשתם קבוצה לא מבוטלת של קורבנות.

121. המערער שב וטען, גם במסגרת הערעור על גזר-הדין, כי יש להתחשב בחלק המשני שהיה לו, לשיטתו, במעשי המרמה והגניבה שבוצעו בפרשת ביברוקר. במסגרת כך, הוא הצביע כי על שובל, שנשא לטענתו בתפקיד המרכזי בעבירות, הוטל עונש מאסר זהה לשלו בגין פרשת ביברוקר - חמש שנות מאסר. טענה זו אין לקבל מן הטעמים שכבר הוסברו במסגרת הדיון בערעור על הכרעת הדין. שיתוף הפעולה בין המערער לבין שובל בביצוע העבירות, כפי שתואר לעיל, אינו מצדיק הבחנה ביניהם לעניין העונש. כל אחד מהם מילא תפקיד שונה בתוכנית העבריינית, בין היתר בשל המגבלות שחלו על המערער לאחר ההפסדים שנחל בהשקעותיו בברוקרטוב. אולם, מעשיהם מאופיינים באותה רמה של חומרה. מעניין לציין, בהקשר זה, כי טענתו המרכזית של שובל בערעור שהגיש הייתה שעונשו צריך להיות נמוך בהרבה ביחס לעונש שהוטל על המערער. שובל טען, בין היתר, כי הוא נגרר אחרי המערער לתוך המזימה העבריינית. טענותיו אלה של שובל נדחו על-ידי בית משפט זה (ראו: עניין שובל, בפסקה 7), ובשינויים המחויבים זה צריך להיות גם דין של טענות של המערער בעניין זה.

122. אין מקום לקבל אף את טענתו של המערער כי העונש שהוטל עליו על-ידי בית המשפט המחוזי חורג מרף הענישה הנוהג במקרים מן הסוג דנן. פסקי הדין שמהם ניסה המערער להיבנות, כדוגמת עניין צור, נסבו על פרשות שחומרתן היחסית הייתה פחותה. לצדם ניתנו - באותן שנים ממש - גם פסקי דין אחרים שהשוואה להם ראויה יותר (ראו למשל: ע"פ 9788/03 טופז נ' מדינת ישראל, פ"ד נח(3) 245 (2004); ע"פ 3196/07 מילר נ' מדינת ישראל (1.8.2007); וכן ע"פ 1784/08 פרי נ' מדינת ישראל (5.2.2009). יצוין כי דנ"פ 2334/09 פרי נ' מדינת ישראל (23.5.2011) שנסב על פסק הדין האחרון הוקדש לדיון בשאלות עקרוניות שאינן נוגעות במישרין לעונש שהוטל). לכך ניתן להוסיף, כי במדיניות הענישה בעבירות "צווארון לבן" חלה מגמה של החמרה, מגמה שהיא מוצדקת ומתחייבת (ראו למשל: ע"פ 4666/12 גורבץ' נ' מדינת ישראל (8.11.2012) (להלן: עניין גורבץ'); ע"פ 6020/12 מדינת ישראל נ' עדן (29.4.2013); ע"פ 4430/13 שרון נ' מדינת ישראל, פסקה 13 (31.3.2014)). לבסוף, יש להזכיר את קביעתו של בית המשפט המחוזי כי שלוש וחצי שנים מעונש המאסר שהוטל על המערער בפרשת ברוקרטוב ירוצו בחופף לעונש שהוטל עליו בגין פרשת ביברוקר. אף קביעה זו משקפת מידה לא מבוטלת של התחשבות במערער.

123. חרף כל אלה, בנסיבות העניין יש מקום להקלה מסוימת בעונשו של המערער אך בשל כך שזוכה בסופו של דבר במסגרת הערעור משורה של עבירות גניבה בידי מורשה אשר הומרו, בהסכמת המדינה, בהרשעה בעבירות קלות יותר (ראו: ע"פ 9956/05 שי נ' מדינת ישראל (18.2.2010); עניין מגירא, בפסקה 23). הקלה זו תתבטא בקיצור תקופת המאסר בפועל שנגזרה על המערער בתשעה חודשים, תוך העמדתה על שש שנים ותשעה חודשים (בניכוי ימי מעצרו). אין מקום לקבל את עמדת המדינה לפיה זיכויים אלה אינם צריכים למצוא כל ביטוי בעונשו של המערער - ובעיקר כאשר מביאים בחשבון גם את העובדה שמלכתחילה הוא זוכה גם בבית המשפט המחוזי מעבירות רבות שיוחסו לו בכתב האישום.

124. הנושאים האחרונים שנותרו לדיון הם אלה הנוגעים לתוצאות הכלכליות הישירות של גזר הדין - החיוב בתשלום הפיצויים לקורבנות והקנס שהושת על המערער, ובכלל זה עונש המאסר חלף הקנס.

125. בכל הנוגע לפיצויים, יש לומר בקול רם וצלול: אין כל מקום להתערב בחיובו של המערער לפצות את קורבנותיו. למעשה, ערעור זה צריך להידחות על הסף כבר מן הטעם הפורמאלי, שכטענת המדינה, על המערער היה לצרף את המתלוננים כמשיבים לערעור (ראו: סעיף 78 לחוק העונשין). משלא עשה כן, יש לדחות את הערעור על פסיקת הפיצויים לטובתם (ראו למשל: רע"פ 9727/05 גליקסמן נ' מדינת ישראל, פסקה 16 (10.7.2006)). על כך יש להוסיף, כי גם לגופם של דברים, נוכח הפגיעה הקשה בקורבנותיו של המערער, החיוב בפיצוי במסגרת גזר הדין ראוי, ואף אין בו כדי לכסות את מלוא נזקיהם.

126. לעומת זאת, שיקולים שונים לחלוטין חולשים על הדיון ברכיב הקנס בגזר דינו של המערער. ראשית, כפי שנקבע בדעת הרוב בעניין שובל, קיים יחס לא מידתי בין גודלו של הקנס שהושת על המערער לבין משך המאסר שנקבע בגינו, ובעיה זו אף מתעצמת בשים לב להיקף החיוב בפיצויים שהושת בנסיבות העניין. במקרים מסוג זה, עיקר הנטל הכלכלי על המורשע בדין נובע מחיובו בפיצויים, ומאחר שהדין נותן קדימות לתשלום הפיצויים (סעיף 77(ג) לחוק העונשין) קיימת אפשרות ממשית שהמורשע ידרש לרצות את עונש המאסר שהושת חלף הקנס אם טרם השלים את תשלום הפיצויים במלואו. התוצאה הבלתי ראויה היא הפיכתם של הקנס והמאסר תחתיו לאמצעי אכיפה שמתמרץ לתשלום הפיצויים (ראו למשל: ע"פ 2143/10 שלום נ' מדינת ישראל (20.1.2011)).

127. בענייננו, סכום הפיצוי הכולל שנפסק לחובת המערער עולה על שני מיליון שקל. כשבוחנים סכום זה אל מול סכום הקנס שהושת על המערער (50,000 שקל) ואורך המאסר שנקבע תחתיו (עשרה חודשים) מתקבל הרושם כי גם במקרה זה התכלית של הקנס, מבחינה אובייקטיבית, היא תמריץ לתשלום הפיצוי לקורבנות. כאמור, בהודעה המשלימה שהגישה המדינה ביום 15.9.2014 היא הבהירה כי תסכים להקלה מסוימת במשך תקופת המאסר חלף הקנס, אך התנגדה לביטול המאסר כולו. אולם, בנסיבות העניין, נוכח המצב הכלכלי הקשה שאליו נקלע המערער עצמו בעקבות כשלון השקעותיו, הותרת הרכיב של מאסר חלף קנס, ולו במתכונת של מאסר קצר, אינה מוצדקת כל עיקר.

128. בחינה נוספת של הדברים מלמדת כי לאמיתו של דבר הבעיה האמיתית ברכיב זה של גזר הדין אינה בתוספת של מאסר חלף הקנס, אלא בהשתתף הקנס עצמו. מקובל ונכון כי בהקשרן של עבירות כלכליות יש טעם בהשתתף קנסות, אשר במקרים לא מבוטלים משרתים תכלית הרתעתית ראויה ואף תורמים להוצאת בלעו של העבריין מפיו (ראו: ע"פ 6542/11 מוקטראן נ' מדינת ישראל, פסקה 7 (25.2.2013)). אולם, פני הדברים הם שונים במקרים שבהם הקנס הוא מצומצם ובלתי מרתיע כשלעצמו, העונש העיקרי הוא מאסר ממושך בפועל, ובנוסף על כך נותרים קורבנות שהפיצוי שנפסק לטובתם בהליך הפלילי מהווה אך חלק מועט מנזקם (ראו: ע"פ 3587/12 דדון נ' מדינת ישראל (20.3.2013)). או אז, רצוי שאמצעיו הכלכליים הנותרים של העבריין, ככל שיש כאלה, יגויסו לטובת פיצוי הקורבנות, ולא לתשלום לאוצר המדינה (ראו עניין גורבץ', בפסקאות 11-15). נוכח האמור לעיל, אני סבורה שיש לבטל את הקנס בסך 50,000 שקל שהוטל על המערער וממילא גם את המאסר חלף הקנס.

סוף דבר

129. התוצאה היא שהערעור מתקבל בחלקו:

א. הרשעתו של המערער בכל העבירות שיוחסו לו עומדת בעינה כמפורט בהכרעת דינו של בית המשפט המחוזי, למעט זיכוי מן העבירות של גניבה בידי מורשה במסגרת האישומים 6-7 ו-9-12.

עמוד 28

ההרשעה בעבירות אלה תומר בהרשעה בעבירות של קבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות. במסגרת כך, הרשעתו של המערער באישום 6 בגניבה בידי מורשה תישאר על כנה רק בכל הנוגע לשימוש ב-200,000 שקל מכספו של לוריא (כמפורט בפסקה 94 לעיל). כמו כן, באישום 9 יורשע המערער רק בעבירה אחת של קבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות (כמפורט בפסקה 95 לעיל).

ב. הערעור על חומרת עונשו של המערער מתקבל במובן זה שעונש המאסר הכולל שנגזר עליו יופחת בתשעה חודשים ויעמוד על שש שנים ותשעה חודשים (בניכוי ימי מעצרו). כמו כן, יבוטל הקנס שהושת עליו.

ג. שאר מרכיביו של פסק דינו של בית המשפט המחוזי נותרים בעינם.

130. לא ניתן לסיים מבלי להביע שאט נפש מעבירות שביסודן רדיפת בצע, גם אם תחילתן בביטחון עצמי מופרז ובחתיירה להצלחה "בכל מחיר" תרתי משמע. בסופו של דבר, אף המערער סבל ממפלתו, אך למרבית הצער הוא גרר עמו בדרכו קורבנות תמימים רבים. ניתן כמובן לקוות כי פרשות מסוג זה יהוו "תמרור אזהרה" לכל מי שיבקשו למצוא "קיצור דרך" אל העושר. האזהרה מכוונת בראש ובראשונה למי שעלולים להתפתות, ולו ברגע של חולשה, למעול באמון הזולת. בעקיפין, היא גם מכוונת לקהל המשקיעים. אכן, נכון וראוי לתת אמון באנשי מקצוע בתחום ההשקעות. אולם, הבטחות להשקעות בטוחות, שלהן נלוות תשואות לא מקובלות, צריכות להתקבל בחשדנות מתאימה. אין בכך כמובן כדי להטיל דופי בשיקול דעתם של המשקיעים בפרשות שלפנינו, ולא כל שכן כדי לפטור מכל אחריות – משפטית או מוסרית – של מי שפעל בחוסר יושר ובדרכי מרמה.

131. ועוד "הערת אזהרה" ולקח עולים מן הפרשה שנפרסה בפנינו. דומה שזהו מקרה נוסף מני רבים שבו אדם נכנס ל"סחרור" בנסותו לתקן את כישלונותיו כשהוא עושה שימוש בכספם של אחרים שנתנו בו אמון. לא אחת, וכך גם בענייננו, נטען כי הדבר נעשה על מנת לשוב ולהרוויח את ההפסדים שנגרמו כך ש"הכול יבוא על מקומו בשלום". שוב ושוב, אנו נתקלים בכך ש"עבירה גוררת עבירה" כך שניסיון להיחלץ תוך עשיית מעשים שלא יעשו אך מדרדרת את הנוגע בדבר אל תהומות נוספים. גם כאן המסר צריך להיות ברור ונחרץ: אף אדם, מוכשר ככל שיהיה, אינו רשאי לעשות דין לעצמו ולעשות שימוש בכספיו של מי שנתן בו אמון. הדברים נכונים ברגעים של הצלחה, ומקבלים משנה תוקף כאשר זו מתחלפת בכישלון, אשר לו נלווה מערך נוסף של ציפיות ולחצים. ניסיונות "להרוויח זמן" או "להשיב את המצב לקדמותו" על חשבונם של אחרים לא יוכלו להתקבל בסלחנות. ניסיונות כאלה לרוב אינם מועילים, אך יותר חשוב – אינם מוסריים ואינם חוקיים.

שׁוֹפֵט

השופט ס' ג'ובראן:

אני מסכים.

שופט

השופט י' עמית:

אני מסכים.

שופט

הוחלט כאמור בפסק דינה של השופטת ד' ברק-ארז.

ניתן היום, כ"ה בחשון תשע"ה (18.11.14).

שופטת

שופט

שופט
